

DISPUTATIO JURIS ECCLESIASTICI
DE
JURE *M 1701 9a*
PAROCHIALI *17*

CIRCA
**ADMINISTRATIONEM
SACRORUM,**

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO,
FRIDERICO WILHELMO

CORONÆ BORUSSICÆ ET ELECTORATUS
BRANDENBURGICI HEREDE & C. & C. *18/*

IN
REGIA ACADEMIA FRIDERICIANA
PRÆSIDE

JUSTO HENNINGO *Söhmer.* L.

PROFESSORE JURIORUM EXTRAORDINARIO
d. 29. Octbr. M D C C I.

INAUDITORIO MAJORI

**PUBLICÆ ET PLACIDÆ ERUDITORUM DISQVIVISIONI
SUBMITTIT**

FRIDERICUS EBERHARDUS LEHMANN,
BEROL. MARCH.

HALÆ MAGDEBURGICÆ.

Typis Orphanotrophii Glauch Hal.

DISPUTATIO JURIS ECCLESIASTICI

DE

JURE

P. A. R. O. C. H. I. A. L. L.

ADMINISTRACIONEM

RECTORIAE ACADEMIAE

DOMINO

FRIEDERICO WILHELMO

REGIS BORUSSIAE ET ELECTORATUS

REGIAE ACADEMIAE FRIEDERICIANAE

JUSTO HENNINGO SCHMIDT

PROFESSORI JURIS ET THEOLOGICAE

IN AUDITORIO MAJORI

FRIEDERICUS FERDINANDUS LEHMANN

BEROL. MARC.

HABE. MADDEBERGER

Typis Ophanographii (Hirsch) Hal.

ILLUSTRI ATQVE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
DN. GEORG. HEINRICO
DE BORCK,

S. Regiæ Majestatis Borussicæ
Consiliario Intimo,

Tribunalis Appellationum Ravensbergenfis
Directori Gravissimo,

S. Ordinis Johannitici
Equiti.

Domino meo æternum devenerando
Sal. & obsequium.

Vir Illustris atque Excellentissime

Mæcenat æternum devenerande

DR. GEORG. HENRICO

Vemadmodum summum
est fastigium, ad quod tua
Te virtus evexit, ita quo-
que maxime ardua sunt
Tua munia, quæ gloriose
adminiftrando, æternitatis tabulis Illu-
ftre tuum infcribis Nomen. Quæ cum
ita fint, merito ea, quæ par eft, veneratio-
ne fufpicio omnia, & eo majori fidu-
cia Illuftrem tuam Excellentiam jam
quidem appellare haud erubefco, quo
magis indulgentia fingularis erga eos,
qui optimis ftudiis operam dant, in Te
elu-

elucet; Et quidem me imprimis incre-
dibilis Tua Comitas simulque gratus
invitat animus, ut quicquid in me vi-
rium est, illud omne conferam ad de-
monstrandam Tibi meam observanti-
am devotumque animum.

Quod si
enim mirificam illam Indulgentiam,
qua Parentem meum meamque tenui-
tatem adhuc complexus es, intueor,
infinite esse comperior, quod Tuæ
Illustri Excellentiae debeam ut adeoque
nulla occasio mihi intermittenda sit,
meam erga te devotissimi animi prom-
titudinem declarandi. Cujus dum
Academica consuetudo mihi jam copi-
am aliquam fecit, non potui non has-
ce meorum studiorum primitias, utut
exiguas, Illustri tuo Nomini consecrare,
tuoque summo patrocinio concredere;
certa spe fretus fore, ut hoc quaecun-
que devotæ meæ voluntatis debitæque
observantiæ pignus serena fronte acci-

]:[3

pias,

pias, & hanc meam audaciam benigne
interpreteris. Quod superest, DEO
Ter Optimo Maximo supplicabo, ut Te
salvum ac florentem quam diutissime
velit conservare, coeptaque tua & con-
silia privatae publicaeque rei bono ex
voto prosperare. Vive interim, Vir illu-
stris: Vive potentissimo Regi nostro
FRIDERICO, Domino nostro lon-
ge Clementissimo: Vive Tibi, Tuis,
bonisque omnibus per multos annos
felix, & quod humillime rogo atque
oro, ex Illustri tuo fastigio meam tenui-
tatem & qualiacunque mea studia porro
respicere non dedignare.

Illustris Tuae Excellentiae

Hallæ Magdeburg.
d. 29. Octobris
A. O. R. M. DCCL.

*Devotissimus Cultor ac
Cliens*

FRIDERICUS EBERHARDUS
LEHMANNUS.

igne
E.O.
at Te
sime
con-
no ex
r illu-
ostro
o lon-
Tuis,
annos
atque
tenu-
porro
ARDUS

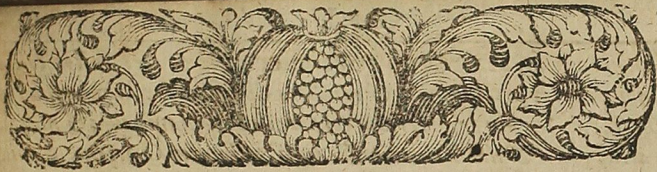
... & hanc meam iudicium benignam
interpretari. Quod iudicium D.O.
Ter Optimo Maximo iudicabo. ut Te
salvum ac hinc inde quam divitissime
velit condicere. ceptave. tua & con-
silia private publicave rei bene ex
voto prosperare. Vive interim Vir illu-
stris. Vive potentissime Regi nostro
FRIDERICO Domino nostro lon-
ge Clementissimo. Vive Tibi. Tuis
bonisve omnibus per multos annos
felix. & quod humillime rogo atque
oro. ex illius tui salisio meam tenu-
tatem & dyaliscupve meastudis bono
respicere non designare.

Illustris Tuae Excellentiss...

Halle Magdeburg.
A. O. R. M. DCC.
FRIDERICUS BERNHARDUS
PRIMANUS

I. N. J.

DE

JURE PAROCHIALI CIRCA ADMI-
NISTRATIONEM SACRORUM.

CAP. I.

De jure Parochiali circa cultum divi-
num, Confessiones, & sacram Cœnam.

§. I.

Vamvis cultus divinus ita sit comparatus,
ut præcipue in *Spiritu & veritate* consistere
debeat, & sic requirat internam cordis dis-
positionem, adeoq; secundum indolem
Evangelii magis spiritu spontaneo & desi-
derio sincero expediri debeat, quam frenis
& compulsionibus Legum: Multa tamen
circa cultum externum Legibus sunt con-
stituta, quo & spectat jus Parochiale circa
cultum divinum, ut adeo in hac materia non

*cultus di-
vinus in
q̄nonam
consistat*

tam ad internum quam ad externum exercitium respicere de-
beamus.

§. II. Exserit autem ille sese cum primis in sanctificationi-
bus *SABBATHI & CONCIONIBUS* publicis: De necessitate sanctifica-
tionis hujus apud Christianos servanda, varie disputatur inter
Theologos, plerisq; ad legem moralem eam referentibus:
Nonnullis ad Ceremonialem, uti Johannes Spencer. Theolo-
gus Anglus in *tr. de LL. Hebræor. Ritual.* ubi speciali
batbo agit, quam litem ut decidamus, nostri jam non puto esse in-
stituti. Referam hic solummodo, quid majores nostri hac de re
senferint, ut inde jus Parochiale circa cultum divinum quodam-
modo temperare possim. Ira autem in *Cathecismo majori ad de Sabba-*

*Sanctifica-
tio Sabb-
thi unde
dependeat*

*Majorum
nostrorum
sententia
de Sabba-
Præceptum tbo.*

A

praeceptum 3. p. m. 424. hac de re censuere : Nos dies festos celebramus, non propter intelligentes & eruditos Christianos : hi enim nihil opus habent ferijs, verum primo etiam corporalis cujusdam causa & necessitatis gratia, quam & natura docet & exigit, nimirum COMMUNIS MULTITUDINIS GRATIA, servorum ancillarum, qui per totam hebdomadam laboribus servierunt, ut & ipsi diem habeant, qua ab operibus respirantes semet ex labore reficiant, & corpora fessa quiete firmare queant. Deinde eam ob rem potissimum, ut die Sabbathi, quando alias ei rei vacare non licet, etiam & tempus sumatur cultus divino servandi, ita ut conveniamus ad audiendum & tractandum Dei verbum & deinceps Deum hymnis, psalmis Canticis & precibus laudemus, sed hoc, inquam, apud nos

Propter
rudes a-
pud nos te-
tinetur
Sabbat-
rum.

NB. NON PERINDE CERTIS TEMPORIBUS, SICUT APUD JUD. EOS ALLIGATUM EST, ut ei res hic aut ille dies dictus aut praesentus sit : NULLUS ENIM DIES ALTERO MELIOR & PRESTANTIOR : verum haec quidem quotidie fieri debebant, sed quando MULTITUDO praepedita negotii interesse nequeat, ad minimum unus aliquis dies per hebdomadam huic rei servienda eligendus est. &c. Ex hoc textu, ni fallor, quilibet cognoscere potest, sanctificationem illam externam imprimis & praecipue propter multitudinem h. e. propter rudiores esse institutam, non vero propter eos, qui jam exercitatos habent sensus, quales sunt omnes veri Christiani : Illi enim quotidie Deum sanctificant in cordibus suis. Rectius tamen fecerint, si etiam a negotiis profanis abstineant, & ita, qui Ecclesia unanimiter Deum colit, hunc diem praecipue cultui divino in totum destinat. Et huc maxime respexisse videtur Magnus Fridericus Wilhelmus, Gloriosae memoriae, Elector Brandenburg. in speciali Edicto, quod contra profanationem diei dominicae Anno 1676. d. 22 febr. publice in terris suis proposuit, quodq; refertur ab Ill. Dn. Stryk. 12 not.

Limitatio-
nes Carpz.
circa san-
ctificatio-
nem Sab-
bathi reji-
ciuntur.

ad Brunnem. Jus Eccl. lib. 2. c. 1. membr. 1. §. 8. verba enim edicti procermialia ita se habent : Nachdem wir nicht ohne sonderbares Leidwesen mehr und mehr vernehmen müssen / welcher Gestalt der Tag des Herrn auff vielfältige Art und Weise entheiliget / und es fast dahin kommet / daß aus dem Sonntag ein Sünden-Tag worden. &c.

§. III. Caeterum, quas hic Carpzovius lib. 2. tit. 15. def. 251. sequ. limitationes adjicit, speciatim vero, quod per artem sagittariam palae-

palæstram, lusum commædiarum &c. non putet profanari Sabbathum, hic operose non refutabo; cum talia sint, quæ a vero Christiano, merito, aliena esse debeant. Progressurus ergo ad Jus Parochiale circa sanctificationem Sabbathi, constitutum in Concilio Nanetano, ut Dominicis vel festivis diebus, presbyteri antequam missam celebrent, plebem interrogent, si alterius Parœcianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto Presbyterio ibi velit missam audire: quem si invenerint, statim ab Ecclesia abjiciant, & ita ad suam Parochiam redire compellantur. vid. c. 2. X. de Paroch. c. 4. C. 9. 2. 2. Ratio hujus constitutionis non adeo difficilis est; si saltem ad originem Parochiarum & earundem determinationem per limites certos velimus respicere: unde non potuit non talis conclusio promanare. Franciscus de Roy Institut. Jur. Canon. lib. 2. t. 14. §. 8. duplicem hic allegat causam: (1) Quia fideles ea die Deo (i. e. Clericis) aliquid offerunt (2) ut pastor suos oves cognoscat & doceat, quid vere & sincere credendum, quomodo vivendum juxta regulam Evangelij Priorem quodammodo admitto: Si enim liceret sacris alterius Parochiæ interesse, detraheretur ita proprio Parocho, quod ei offerendum erat. Posterioriorem vanam reputo: Rarissime Parochi omnes, qui sunt de Parochia, cognoscunt, licet semper hoc argumento pro jure suo tuendo incedant. Ita enim Großgebauer in der Wächter Stämme c. 5. inquit: Ach leyder! wir haben acht auff die ganze Heerde/wir haben nicht auff die halbe/ ja nicht auff den zehenden Theil der Heerde acht/ wie sich gebühret/ da doch G. D. t. die ganze Heerde und ein segliches Schäfflein mit seinem Blut erkauft hat. Se größer die Gemeinen sind/ je größer ist die Unwissenheit der Prediger an ihren Pfarrkindern &c. Et si vel maxime aliquando alterius Parochiæ sacris interfunt; non tamen ab ejus cognitione propterea removen- tur; & deniq; quid vere & sincere credendum etiam in alterius Parochia audire possunt. Ex quo primum jus Parochiale oritur, scilicet jus cogendi Parochianos, ut non alibi, quam in propria Parochia sacra percipiant, quod etiam provisum in Concil. Trident. sess. 24. de Reform. c. 4. ubi ita: Moneat Episcopus populum diligenter,

Concilio
Nanetano
constitutio

Cur Paro-
chiani pre-
cise sacris
Ecclesia
Parochia-
li interes-
se tenean-
tur.

Parochia-
ro cognos-
cunt Paro-
chianos.

Jus cogendi
circa
cultum di-
vinum

gerer, teneri unum quemq; Parochiæ suæ, interesse ubi commode id fieri potest ad audiendum verbum Dei.

Adducitur
Harmonia
nostrarum
Ecclesi-
arum.

Sensus or-
dination-
um Eccle-
siastica-
rum circa
hanc ma-
teriam e-
ruitur.

§. IV. Nec a nostris Ecclesiis putes hoc alienum esse: Si quidem in plerisque ordinationibus Ecclesiasticis id diserte cautum legimus. Sic in ordin. Eccl. Magdeb. c. 6. §. 2. vom Gottesdienst diserte injungitur, daß ein jeder zum Gehör Göttl. Wortes vornehmlich in der Kirchen darin Er gepfarret/sich mausbleiblich einstellen solle. Verum cum hujusmodi sat providæ constitutiones Ecclesiasticæ a Parochis plerumq; in abusum trahuntur; penitus de sensu earundem ero sollicitus. Sicuti scilicet in doctrina de sanctificatione Sabbathi respexerunt majores nostri ad plebem seu multitudinem rudem, contra vero Christianos eruditos huc trahere noluerunt: ita non putandum, mentem Legislatorum eorumq; extendendam esse, ut & exercitatos, qui habent in fide sensus, comprehendat: Quoad illos conducit, si Parochiæ suæ sacris frequenter interfunt, ut eo rectius in viam veritatis reduci queant. Deinde quocq; Parochi in exercendo jure tali non nimis stricti esse debent, quod Serenissimus Legislator in dict. ordin. Eccles. verb. vornehmlich intendere voluit: quo ipso tamen non negatur, quod etiam Parochiani in alterius Parochia sacris quandoq; vacare possint. Et hunc quam maxime omnibus Parochis commendo monitum sincerum Illustris Dn. Strykii ad jus Eccl. Brunnem. lib. 2. c. 1. membr. 1. §. 7. inq; uentis: *Alimime agere scendum Ecclesie ministris, si audaces suos aliorum quocq; conciones visitare viderint, præsertim, si inde ab ordinariis concionibus se non subtrahant.* Et quamvis alias Pontificii sat rigidi sint in exercitio sui juris Parochialis: Hic tamen saniores farentur, Concilium Tridentinum loc. cit. non loqui de obligatione, quæ descendit ex Precepto Ecclesie, sed ex lege Charitatis vid. Barboia ad Concil. Trid. c. 11. 15. Quod si etiam constitutiones circa hanc materiam cum Schultzio disp. de eo quod just. est, circ. Paroch. c. 5. §. 3. restringere velis ad Parochias rusticas, me quidem non adeo habebis dissentientem, cum ratio Christianismi vix videatur admitti posse, ut ad Parochias in civitate ubi plura inveniuntur templa id extendi debeat. Imo potius sunt verba Dn. Schultzii c. 1. Credo hoc ipsum adversari libertati Christianæ cum nusquam S. Scriptura præcepit, ut promi-

qvirunt, & secundum ea examinent suas conciones, & sine dubio se plerumq; in culpa esse, cur Parochiani eorundem concionibus non intersint, animadvertent. Producam hic solummodo elegantem locum ex *Ordin. Magdeb. Eccl. c. 17. §. 4.* quem omnibus Parochis commendo: Alle Lehren und Vermahnungen in den Predigten sollen sie dahin richten/wie sie vermercken werden daß es dem zur rechtshaffenen Besserung am nöthigsten sey/und dienen möge zu Gottes Ehren/zur Erbauung der Gemeine Christi/zur Christlicher Zucht und Ehrbarkeit und zu der Gott wohlgefälligen Einigkeit. (Sed hic ubiq; peccatur) §. 5. Sollen insonderheit mit Fleiß treiben NB. die Lehre von der Rechtfertigung der Sünder vor Gott/von der wahrhafftigen Buße und Bekehrung/vom rechten Christenthum (loco scil. fabularum & Historiarum) von dem wahren Erkenntniß unsers einigen Erlösers und Seligmachers Jesu Christi/von denen Sacramenten der Tauffe und Nachtmahls/ und von dem lebendigen und durch die Liebe thätigen Glauben/damit der falsche Bahn und sehr gemeine Irrthum/ als ob der wahre lebendige seligmachende Glaube ohne die Früchte guter Werke seyn könne/denen Leuten ausgeredet/ und daß wahre innerliche Christenthum recht gepflanget/Jesu Christi völliges Verdienst aber vor der ganzen Welt Sünde denen Eingepfarrten zu Trost fleißig eingebildet werde ic. Antequam, igitur Parochi conquerrantur, quod Parochiani ejus deserant conciones, prius doceat, se in suis concionibus, hæc crimina, quæ hic incompendio referuntur, eo quo par est modo observasse, nec inutilibus Poëtarum & Ethnicorum dictis tempus consumpsisse, (2) nec alias justas & legitimas causas habeant, propter quas interesse sacris suæ Parochiæ nequeunt.

*An quis
remediis
civilibus
cogi possit
ad audien-
dum conci-
onem.
Sententia
Carpzovij
affirmans.*

§. V. Quæritur vero, quid juris, si Parochiani concionibus nullis plane interesse nolint, an ad hoc possint cogi per penas? Quod si Carpzovio decisionem committeremus, res esset clara. Ita enim ille in *Jurispr. Consist. lib. 2. t. 16. d. 255. n. 3. seqq.* Cum Parochiani sepe de fervore pietatis quid remittant & cultum negligant, officium Magistratus requirit, eos ad hunc adigere & hortari. Conjungit hic quidem ad adigere & hortari, sed mox addit qualem admonitionem intelligat, scilicet talem, qualem Imperatores intelligunt in *l. 3. pr. C. de SS. Trinit.* uno verbo: *Armatam.* Pergit enim: *Quis*

Volentes & inobedientes pius Magistratus cogit & compellit indictione certa saltem arbitrariae alicujus mulctae, quam poenam putat esse substitutam lapidationi, qua transgressores Sabbathi in V. T. afficiebantur. Sed plura dubia hic tubersunt; quæ antequam mihi eximantur, non permittunt, ut Carpzovii sententiæ possim describere. Nam (1) Auditio verbi divini supponitur esse cultus divinus coactus Deo est abominationi. Colendus est in spiritu & veritate (2) oderunt peccare mali formidine poenæ (3) deficit finis ipsius cultus Dei, imo (4) magis profanatur nomen Dei, quam ut glorificetur, (5) lapidationis exemplum minus conveniens est. Num enim putamus, sanctificari Sabbathum, quantum talis formidine poenæ intrat Ecclesiam? Cur ergo non eodem modo a Magistratu puniatur, qui ex frequentatione templorum facit opus operatum, & ita eodem modo sanctificationem Sabbathi violat. Non enim tam jejunos quisquam erit, ut putet ex frequentatione externa Ecclesiarum Sabbathum sanctificari, sicut nec contra violatur Sabbathum, quoties quis templa plane non frequentat. Id enim licet concludere ex verbis *Cathechismi majoris* supra adductis §. 2. Accedit (6) quod Magistratus quæ talis circa ea, quæ conscientias & salutem æternam tangunt, non possit procedere ut Magistratus, sed potius, admonitionibus, non poenis. Sed tamen, urges, ita Magistratus est in causa, ut semper talis homo in perpetuo peccato vivat. Respondeo: quid si jam Magistratus eum cogat, ut intersit sacris, num propterea emendatur? quid quod in causa esse videtur, ut magis profanet nomen Dei. Idem foret, ac si Judæos vellemus cogere ut nostris interessent sacris, & ita eos convertere. Injustum certe esset, si rigido hoc jure vellemus superare ipsos Pontificios: quippe qui negant, posse poenis aut multis cogi populum, ut eat ad audiendam concionem in Ecclesia Parochiali vid. Barbofa ad Concil. Trid. sess. 24. de Reform. c. 4. n. 12. Gonzal. Tellez. ad c. 2. X. de Paroch. n. 2. Ergo pergis, si non brachio seculari; tamen censuris Ecclesiasticis ad hoc adigendi sunt. Ego vero nescio, qualem tu censuram Ecclesiasticam intelligas. Meo judicio illa consistit in exclusione a cœtu fidelium. At talis se ipsum jam excludit. Potius ergo ejusmodi contemtor sacrarum a cœtu fidelium repellendus esset, quam cogendus ad cultum sacrum peragendum.

*Rejicitur
sententia
Carpzovij.*

*Objectio de
Lapidatione
in violatores
Sabbathi
removetur*

*An ita Magister
non cogens
sit causa
moralis
peccati al-
terius?*

*An quis ad
audiendum ver-
bum Dei
censuris
Ecclesiasticis
cogi possit.*

ZVRAU

An parochus in aliena Parochia conciones habere possit? An ita turbatio sacrorum fiat.

Quando committitur hoc crimen. Fundamentum hujus criminis.

Definitio hujus delicti.

Crimen hoc vulgo nullos habet limites

§. VI. Sicuti vero Parochiani non possunt interesse alterius Parochiæ sacris: ita & Parochus suis se continere debet terminis, nec in alterius Parochia concionem habere, in vito illius loci Ministris Ill. Dn. Stryk. *in not. ad jus Eccles. Brunnen. lib. 2. c. 1. m. t. §. 7.* quod si fieret, facile inde turbationis sacrorum crimen alteri imputari posset, quod ut recte didicimus, præmittendum brevibus, quid Clerici intelligant per hoc crimen. Carpzovius magis hic exempla ponit, quam ut definitionem quendam tradat. scilicet tunc committi hoc erimen dicit, quando v. c. in concione teste notati aliove modo irretiti verbis injuriosis Ecclesiæ Ministris vel palam in suggestu stantibus, vel alias sacra tractantibus sese opponunt, iisque contradicunt, aut sacra ista & operas alio modo turbant aut impediunt *Jurispr. Eccl. lib. 3. def. 95. n. 1.* Equidem fundamentum illud habet in jure civili ut patet ex *authent. sed novo jure C. de Episc. & Cler. & ex l. si quis 10. C. eod.* ubi ad crimina publica refertur & hætenus si sano sensu accipiatur, turbatio sacrorum utiq; delictum erit. Sed quia hoc crimen certos non habet limites, quibus includatur; certe fit, ut fere inabusum rapiatur. Si ex Carpzovii verbis definitio quædam esset struenda, talis foret: *Turbatio sacrorum est delictum, quo quis sacra & omnia illa, quæ vulgo huc referuntur, ut & operas Clericorum quovis modo turbat aut impedit.*

§. VII. Illud quovis modo tam late patet, ut omnia fere hucreferri possint, quando vel leviter saltim Clerici offenduntur, vel sacra vix per indirectum turbantur. Quis crederet, turbari sacra, quando is, qui ab altero injuriarum conventus, quærit in templo sese reconciliare, cum eo, eo tempore, quo actor S. Synaxi uti desiderat? & tamen hoc aliquando ad turbationem sacrorum relatum fuisse memini. Faciles proinde sine dubio erunt Parochi in effingendo novo turbationis sacrorum crimine, quando alter Parochus fines suos transgreditur, & forsitan preces cum Parochiano non suo miscet, præsertim si Parochus proprius præsens sit. Qui enim ex Carpzovii mente operas Parochorum quovis modo impedit, hujus criminis reus est. Atq; talis Parochus extraneus per suas preces, quas fundit, facit, ut alter non possit facere officium. Ergo. Certe e re Reip. Christianæ fo-

na foret, huic Crimini adeo late patenti certos limites præfigere, ut turbatoribus veris non daretur occasio, omnia ad turbationem sacrorum referendi.

§. VIII. Si vero dicendum, quod res est, non puto, committi *An committitur*
turbationem sacrorum in quæstione §. 6. proposita nisi forsitan *turbatio*
aliaturbatio accesserit. Nam licet forsitan invito proprio Parocho *sacrorum,*
in propria aliena quis exerceat actum Parochialem; ille tamen *quoties*
ita comparatus esse potest, ut nulla vera turbatio inde oriatur. *Parochus*
Et quamvis forsitan fines turbari dici possit: fines tamen nihil sa- *in aliena*
cri in se continent. Deinde quoq; dijudicandum, an actus, qui *parochia*
quæritur a Parocho alieno, sit Parochialis strictè sic dictus, an ve- *conciones*
ro etiam non Parochis communis. Hoc casu certe ne quidem *habet.*
ulla culpa imputari ei potest, quo refero, quando Parochus ali-
enus in visit ægrotum amicum, in Parochia non sua, constitu-
tum & sic precibus & consolatione ipsi præsto est: Nam hoc offi-
cium non facit, qua Parochus, sed Christianus & amicus; male
proinde ex hoc turbatio finium vel sacrorum deduceretur, ut
cap. ult. in f. pluribus docebitur.

§. IX. Ex hoc jure Ecclesiæ Parochiali circa conciones com- *An Ecclesiæ*
petente deducunt jus *prohibendi* seu excludendi alias Ecclesias *Parochiali*
non Parochiales ab hoc exercitio concionatorio, si scilicet hæte- *competat*
nus nullæ aliæ Conciones habitæ fuerint, quam in Ecclesiis Pa- *jus probi-*
rochialibus, & civitas ita divisa, ut quilibet districtus suam Pa- *bendi, ne*
chiale Ecclesiam habeat. Solent proinde se Ecclesiæ Pa- *in Ecclesia*
chiales fundare in possessione vel quasi solitarii exercitii circa *Parochiali*
conciones diebus dominicis habendas, & ut in illa quasi possessi- *habeantur*
one manuteneantur petere. Rationes autem, quibus hoc jus *conciones?*
Parochiale exclusivum incrustant, peti inde solet, quod tota Ci-
vitas jam in certos districtus sit divisa, & sic jam Ecclesiæ suum
populum deputatum habeant, quibus ille subtrahi per novum
exercitium concionatorium non debeat. Nam secundum prin- *Ratio ju-*
cipia Papizantia, ut hætenus dictum, populus non aliis potest in- *ris probi-*
teresse concionibus, quam quæ in Parochiali sua Ecclesia habendi. *bendi.*
Sicuti itaq; molendina bannaria eodem jure prohibendi
exstructionem molendinorum utuntur; ita etiam Ecclesiæ Pa-
rochiales: Jam vero in cujus præjudicium quid intentatur, ille
jus

*Judicium
de hisce
rationibus*

jus prohibendi seu contra dicendi habet. Simul vero periculum animarum ibi concurrere putant, dum proprius Parochus, cujus curæ commissi sunt Parochiani, ita deferitur, ut non amplius pro eorum animis possit vigilare. Porro, ajunt, esse actum parochialem, conciones habere, quod Ecclesiis non parochialibus non concedendum. Equidem non dissimulo, ejusmodi conclusiones ex jure parochiali secundum rigorem suum posse deduci, quæ tamen certe in nostris non sunt tolerandæ Ecclesiis, nisi cultum divinum secundum regulas & leges velimus dijudicare, & instar Monopolii cujusdam pietatem exercere. Promovendus foret certe cultus divinus, nec ita per ejusmodi infastas juris parochialis conclusiones restringendus. Deinde quocumque sicuti Episcopi vi juris sibi competentis possunt parochiales Ecclesias dismembrare & unire, ut dictum suo loco, quid obstat, quo minus etiam Ecclesiis non parochialibus possit parochialitatem tribuere, vel saltem disponere de cultu externo in iisdem exercendo? ut ita hoc non mere dependeat ex Ecclesiarum parochialium consensu: Neque enim avaritiæ Parochorum est indulgendum, si dicant, se lædi eo ipso. Nam in tanta multitudine Parochianorum uni vel duobus Parochis commissa hæc tenus quidem ipsis Parochis bene est, sed non æque Parochianis, quippe quorum curam singularem habere nequeunt. Hinc potius si alia Parochia ad huc constitueretur, solatium inde capere debebant. Sed debebant. Provide certe etiam potentissimus Rex Borussiae FRIDERICUS, cum de Ecclesia Gymnasio Hallensi addicta controversia incidere, vi juris Episcopalis ita rescripsit:

*Rescriptum
Friderici
Regis Borussiae.*

W In Gottes Gnaden Friedrich der Dritte etc. Unsern gnädigen Wunsch zuvor Würdige/Beste/hochgelahrte Råthe/liebe Getreue. Was der Magistrat zu Halle wegen der Fröh-Predigten so Kräftig unserer albereit ergangenen Verordnung in der Schul-Kirche zu Halle von 9. bis 11. Uhr denen Studiosis zum besten von den Professoribus Theologiae al dort gehalten Werden soll/an uns unter thänigst gelangen lassen/ und dargegen vorgestellet/ auch zuverordnen gebethen/ das weist der Bey-schluß. Wann wir aber die darim enthaltene Vorstellungen/ was das

Predigen anbelanget / von Keiner Wichtigkeit oder sonst erheb. finden / als lassen wir es bey unseren dieserhalb ergangnen Verordnungen allerdinges verbleiben / und befehlen euch nochmahlen hiemit gnädigt / dieselbe zum Effect zubringen und deshalb gebührende Besetzung zu thun. Was aber das Jus parochiale betrifft / solches wird und soll die Theol. Facultät alldort in bemelter Schul-Kirchen nicht einführen / weßhalb dann die Vorsteher und Aeltermänner der dreyen Parochial-Kirchen alldort um so viel weniger Ursache sich über nachtheilliche Neuerungen zu beschweren haben werden. Seyndt euch mit Guaden gewogen. Cölln den 3. Febr. 1690.

Friedrich.

§. X. Pergimus ad CONFESIONES. Hoc jus Confessiones *Jus audi-*
audiendi Parochis adhuc videtur esse relictum in Papatu, dum *endi Con-*
interim Prælati alia omnia ad se traxerint. Concinne id expli- *fessiones*
cat Ripa de Peste c. 8. n. 29. Et 30. inqviens: Religiosi mendican- *Parochis*
tes pauperrimi Sacerdotes soli sunt, qui confessiones audiunt, *relictum.*
& soli sunt, qui peccata populi comedunt. Prælati autem bo-
na pauperum devorant, & nisi latum ventrem inflatasq; genas
ostentent, se Prælatos esse & plenam Prælaturæ professionem
adeptos fuisse non credunt. Unde suo loco dictum, requisitum
essentiale Ecclesiæ Parochialis esse, ut habeat forum pœnitentiale.

§. XI. Curam vero confessiones excipiendi & jus a peccatis *Jus Paro-*
absolvendi rursus Canonistæ ad Parochum restringunt. Ita *chiale cir-*
nim in c. 2. X. de pœnit. Et Remiss. dicitur: *ca Confes-*
lis, postquam ad annos discretionis pervenerit, orania sua peccata, saltim siones.
semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti. Huc etiam per-
tinet Concilii Tridentini Decretum in sess. 24. de Reform. c. 13. ubi
injungitur ut a solo Parocho licite sacramenta suscipiant. Unde
inferunt Canonistæ ab alieno sacerdote neminem posse absolvi
velligaric. quod autem 4. de pœnit. Et Remiss. Et sicuti Clericorum *Philoso-*
Politica rationem status Civilis accurate sequi solet; ita & *phia Pon-*
in hoc passu id ne quidem diffitentur. Sicuti enim, *tificiorum*
in foro contentioso non potest quis absolvi vel conde- *circa Con-*
mnari a non suo Judice, ita & in foro pœnitentiali. Et licet qui- *fessiones.*
libet, porro ajunt, per ordinationem accipiat jus ligandi vel ab-
solvendi,

*Confessio
Parocho a-
lieno facta
nulla est.
Nisi licen-
tia proprii
parochi
accesserit.*

*Nimia mu-
tatio Con-
fessionarij
periculosa.*

*Ex princi-
pijs Chri-
stianismi
quilibet
potest libe-
re eligere
Confesio-
narium.*

solvendi, illam tamen potestatem exercere nequit, nisi habeat subditos Petr. de Murga *de benefic. Eccl. qv. 2. §. 2. Sect. 1. n. 486.* Ex quibus ita positus non potest non inferri, quod Confessio alteri facta quam proprio Parocho nulla sit & irrita. Murga *cit. l. n. 487.* Quod si tamen licentiam proprii Parochi Parochiani habent, tunc demum licite & valide eosdem confiteri posse, definit Pontifex in *c. placuit 3. de penit. D. 6.* Unde duo requisita regulariter hic Canonistæ tradere solent, (1) ut *subsit causa*, nam sine causa confitens alteri Parocho peccat, quia videtur contemnere proprium sacerdotem. Talis causa est, proprii Parochi imperitia *cit. c. 3.* (2) ut licentia postuletur & obtineatur. Non ergo sufficit petere, nisi obtineatur Murga *cit. l. n. 484.* Sufficit tamen, si quis a Pontifice hanc potestatem obtinuerit. *Id. n. 496.* Hactenus doctrina Pontificiorum quæ utinam longe remota foret a praxi nostrarum Ecclesiarum.

§. XII. Quod si rem ex principiis Christianismi velimus judicare; hoc quidem non nego, nimiam mutationem confessionarii absque causa susceptam aliquando posse præbere scandalum, imo dare licentiam peccandi, dum enim auditores ab uno parocho ad alterum vagantur, nemo adeo ipsorum accuratam curam habet: Ill. Dh. Stryk. *in not. ad Brun. Jus Eccl. lib. 2. c. 1. m. 4. §. 3.* Illud tamen altioris indaginis esse videtur, annon quis possit libere alium confessionarium perpetuo eligere, præterito eo, cujus in Parochia est constitutus? Certe si ipsam confessionem secundum internam suam considero constitutionem, requirit illa necessario *fiduciam* quandam erga eum, coram quo confessionem edo. Aut enim confessio nostra est tantum opus operatum, h. est consistens in externa confessionis recitatione: & illa utiq; cuilibet parocho, etiam quocum inimicitias gerimus, fieri potest: aut vero est *sincera cordis denudatio*, & illa præsupponit utiq; fiduciam erga personam, cui quasi cor meum aperire volo. prius quis admittet? Ergo posterius verum erit. Neque nostra sententia inde infirmari potest, quod magis DEO, quam confessionario confessio talis fiat. Nam cum & sic nihilominus cor suum denudare cupiat penitens coram confessionario & ab eo solatium petere, quomodo id facere potest, si fidu-
cia

cia dstituat^r erga proprium Parochum. Sæpe enim angor conscientiæ talem plenior^em denudationem requirit. Quomodo vero quis expectabit consolationem a tali, in quo nullam ponere potest fiduciam intimiorem. Equidem apud Dedeken *Vol. 1. p. 3. lib. 1. Sect. 4. n. 2. p. 717.* Fusius hanc quæstionem ab Hieronymo Mencilio pertractatam vidi: Sed argumenta certe tam infirma & futilia sunt, ut sua sponte corruant. Nam omnes fere rationes adductæ eq collimant, ut supponant, tempore Apostolorum jam adfuisse Parochias. At quis hoc Mencilio credat? Loca ab eo adducta plane id ipsum non probant. Sic mire torquere solent vocem ἀλλοτριος ποιόςθη, quod vitium tunc committi dicunt, quoties quis alterius finis ingrediatur. Sed ubi erant tales fines tempore Apostolorum?

§. XIII. Quibus præmissis non negamus quidem, hodie æq^{ue} jus Parochiale ita receptum esse, ut quis non alium, quam parochum suum confessionarium habere possit, quemadmodum variis constitutionibus Ecclesiasticis id diserte expressum: Sed tamen rursus animadvertam, ne in applicatione hujus juris rigidiores simus ipsis pontificiis in *Ordin. Magd. Eccles. c. 5. §. 1. von der Beichte/ diserte continetur daß ein jeder von seinem ordentlichen Pfarrer/ in des Kirch-Spiels/ darin er wohnet/ beichten und Absolution erhalten solle/* quod & in variis Constitutionibus Saxonibus inculcatur. Tentabo tamen annon hic æq^{ue} admitti possint quædam limitationes. (1) In Civitate ubi plures dantur Parochiæ facile fieri potest, ut quis sæpius mutet ædes. Quod si itaq^{ue} ex invitatione ædium semper quoq^{ue}; Confessionarius foret mutandus, conciderent nostrorum assertiones, quod mutari confessionarius non adeo facile debeat, cum ex mutatione Confessionarii oriatur scandalum publicum. Nonne igitur permitendum foret hoc casu, ut is, qui cum ædibus suis Parochiam mutat, priorem Parochum possit retinere Confessionarium, præsertim si proprio suo Parocho illa præstare velit, quæ scilicet alias præstaret, si confessionarium eum haberet. Magis hoc

B 3

appli-

*Contraria
Mencilii
sententia
rejicitur.*

*praxis mo-
derna con-
formis
principijs
Papizanti-
tibus.*

*Limitatio-
nes consti-
tut. Eccles.
circa con-
fessiones.
An mutata
Parochia
mutandus
quoq^{ue}, sit
Confessio-
narius.*

Quid hoc casu juris si quis duplicem habeat Parochiam. applicandum censeo ad casum ubi quis duplicem Parochiam habet: Quamvis enim forsitan in utraq; ratione habitationis sacris utriusq; interesse possit, tamen cum mutatio Confessionarii sit odiosa & non svadenda, quis cogere vellet, ut talis pro duplici sua Parochia duos quoq; eligeret confessionarios? quin hoc casu ipsi liberum erit, eligere coram quo perpetuo confiteatur. Cæterum si mutare forsitan hunc velit, hoc ipsi denegari nequit, modo alteri Parocho confiteatur: (2) Admittunt Canonistæ quod ubi parochus præsumere possit, Parochianum suum habere justam causam confitendi alieno, debeat ei petenti licentiam dare, in tantum, ut si Parochus injuste hanc licentiam denegat, ipse possit absq; alia facultate alieno sacerdoti confiteri Barbof. *de Offic. & Potest. Paroch. P. 2. c. 19. n. 25. 26.* Quid ni ergo & nos hanc admitteremus limitationem? Et tamen hic sapius nimis rigide ad suum jus Bannarium provocant Parochi, veluti quando Parochiani ex quibusdam circumstantiis recte possunt conjicere, Parochum privatis duci affectibus contra se, & sic absolutionem magis fieri coacte, quam ut singulari consolatione ejus confortationem sperare debeat, quis dubitet, hoc casu juste posse postulari, ut liceat confiteri coram Parocho non suo, & si Parochus licentiam dare deneget, hoc non obstante, alium eligere queat? Quamvis hoc casu tutius existimem impetrare consensum Consistorii seu Principis tanquam Episcopi, qui hoc in casu non adeo difficilis erit præsertim si libertatem Conscientiarum attendat. Et ad hoc ipsum respexit potentissimus Rex Borussiæ FRIDERICUS, qui imploratus a quodam, ut liceat ei coram Parocho non suo confiteri Anno 1696. ad Consistorium illustre hujus Civitatis ita rescripsit:

Ex justa causa potest confiteri Parochianus coram alieno Parocho.

Aliquando licentia confitendi coram Parocho alieno a Principe vel consistorio impetranda. Rescriptum Friderici Regis Borussorum.

Von Gottes Gnaden Friedrich cr. Ihr Werdet aus dem Anschluß ersehen/welcher gestalt unser Racht und Oberamtman zu C. J. P. V. P. bey uns angehalten/ daß ihm erlaubet werden möchte bey dem Vorstädtischen Pfarherher zu C. M. H. und nicht præcise bey dem Prediger in der Stadt und Inspectore M. H. zu Weicht und Abendmahl zugehen Nuffer dem nun daß in dergleichen dingen unter be-
nen

nen Evangelischen einen jeden billich seine Christl. Freyheit gelassen werden muß/sonderlich weñ denen Predigern dadurch an ihren Accidentien/weshalb sich der Supplicant mit den Inspectore abfinden will/nichts abgeheth/so ist auch dieses dabey zu consideriren/das gedachter P. als unser Ober-Ambtmann/und der unser Ambthaus zu C. bewohnet/ratione desselben an keine gewisse Pfarre gebunden/sondern eo respectu und weil er unsere Jura in dem Amte/vertritt/billich die Freyheit haben muß/sich zu welcher Gemeinde Er will/zuhalten/immassen Ihr denn solches auch gedachten Inspectori gebührend zu remonstriren un ihn dahin anzuweisen/das er hierin den Supplicanten seinen freyen willen lassen muß/und wenn Er und seine Familie zu der Vorstädtschen Kirchen sich halten und in denselben zur Beicht und Abendmahl gehen wollen/ihn darinn keine Hinderung machen solle/cr. Woyland d. 21. (31) Aug. 1696.

§. XIV. In hoc æqvissimo Rescripto Potentissimi Borussorum Regis Domini nostri longe clementissimi ejusmodi causæ decidendi continentur, quæ utiq; ab omnibus ponderarentur diligentius, tunc sine dubio jus illud Parochiale non adeo rigide exercerent. Cæterum duo extrema hic esse evitanda facile apparet. (1) Ut Parochi non adeo rigide juri suo instant, si vident, Parochianum quendam non animo malevolo, sed bono dubitanti consilio. Sæpe enim evenire potest, ut quis majorem fiduciam in hunc quam illum Parochum ponat, licet de cætero cum suo Parocho nullas foveat discordias (2) ut non promiscue quovis quemvis ex quavis Parochia accedentem admittant, quod bene exponit Heshusius apud Dedekennum Vol. 1. p. 3. lib. 1. n. 4. p. 71. inqviens: Viel Heuchler und halbstarrige Sünder wenn sie ernstlich von ihren Pfarrherren gestraffet und ihrer Sünden erinnert werden/meyden sie ihrer Pfarver/und lauffen in anderer Kirchspiel/da man sie nicht kennet/da meynen sie unvermerckter Dinge durchzuschlupffen und unsern HERRN GOTT sein heilig Nachtmahl heimlich abzustehlen.

*Parocho
jure suo
non de-
bent rigi-
de uti.*

*Non quivis
extraneus
promiscue
est admit-
tendus.*

§ XV.

*Parochi re-
ste in cau-
sas mutati
Confessio-
narii in-
quirunt.*

§. XV. Prudenter itaq; & recte faciunt Parochi, si prius inquirant in causas mutati confessionarii, nec ita temere omnia credant, nisi de omnibus circumstantiis fuerint satis edocti. E-
quidem Canonistæ hic nimis creduli sunt, adeo ut asserant Pa-
rochum alienum tenere credere pœnitenti, dicenti, se habere li-
centiam a proprio Parocho coram eo confessionem suam edendi
Hugolinus *de Offic. Episc. c. 15. §. 8. n. 3.* Nam hoc si simpliciter
admitteretur, quot fraudibus dari possit ansa? Sæpe enim eve-
nit ut Parochiani rixas foveant cum suo Parocho, & rejecta o-
mni reconciliatione ad Confessionem admitti petant ab alio Pa-
rocho, quo casu male faceret Parochus alienus, si hunc admitteret,
non quod is sub sua Parochia non degat, sed quod notorie im-
pœnitens fit, quem rejicere omnino debebat. Vid. Dedekenn.
cit. l. p. 715.

*Casu ne-
cessitatis
Parochia-
ni alieni
admit-
tendi.*

§. XVI. Posset hic quoq; adjici illa limitatio, casum necessi-
tatis Parochianos eximere ab obligatione, ne in propria Pa-
rochia confiteri teneantur. Veluti si pestilentia vel bello vel alia
necessitate adacti peregrinentur, & proprios reliquerint Pa-
rochos Carpz. *Jurusp. Eccles. lib. 2. tit. 18. def. 291.* vel si alia honesta
absentia eos impediatur quo minus possint coram proprio Pa-
rocho confiteri: Unde & Canonistæ admittunt Studiosos & mer-
catores a quovis Parocho absolvi posse, licet vel maxime ad cer-
tum tempus in aliquo loco morentur: Conf. Barbof. *de Offic. &
Potest. Paroch. P. 2. c. 19. n. 10.* Habitatio enim bona fide & non
fraude suscepta in aliquo loco unde quis non potest commodè
reverti ad sumenda Sacramenta in loco Parochiæ, hæctenus
eum quoad hæc sacramenta, Parochianum efficit, ceu supra de-
claratum.

*Irrita non
est absolu-
tio, quæ fit
a Parocho
alieno.*

§. XVII. Cæterum duo maxime hic noto quæ in nostris Ec-
clesiis merito rejiciuntur. Primum est, quod irritam dicant
Pontificii confessionem & in validam, quæ fit coram alieno Pa-
rocho, quasi scilicet efficacia ejus a Parocho proprio dependeat.
Illi quidem hoc asserunt, quia Parocho cui libet adscribunt Ju-
risdictionem ordinariam in foro pœnitentiæ erga omnes fi-
deles illius Parochiæ: Ergo cum se intra limites Parochiæ hæc
potestas

potestas contineat putant eam extra fines ad exemplum Jurisdictionis civilis esse omnino in validam. Verum efficacia Confessionis non dependet ab efficacia Parochi, sed a pœnitentis conditione. Adeoq; si vel maxime Parochus dixerit: *Peccata tua tibi erunt remissa*, non tamen hæc verba operabuntur remissionem, si non ipse pœnitens sinceram egerit pœnitentiam. Adeoq; non puto reiterandam Confessionem, si quis coram Parocho non ito confessus jam fuerit. Alterum est, quod adeo confessionis efficaciam a Parochi habilitate metiantur, ut si forsitan Parochus absq; omni titulo usurpet potestatem Parochialem; interim plane non sit Sacerdos, talis absolutio non teneat, aliud tamen esse volunt, si communi errore pro Parocho habitus fuerit, & hæctenus admotus ad Parochi officium fuerit quamvis latenti vitio laboret, quem in finem provocare solent ad l. *Barbarius 3. ff. de Officio Prætoris* Vid. *Sperell. Decis. for. Eccl. Decis. 30. n. n.* Sed satis absurdè. Nam & ipsi Canonistæ adhuc dubitant, num hujus legis dispositio in spiritualibus locum habere possit? *Id. cit. l. n. 13.* Certe absolutio unice dependet ex pœnitentia confessionem edentis. Hinc licet vel maxime nulla confessio facta foret; tamen de absoluteione pœnitens dubitare non possit. Cor Deus scrutatur & respicit.

§. XVIII. Equidem hæctenus confessio in nostris Ecclesiis plerumq; recepta, & quamvis contra eam acriter disputatum fuisse nostrætate, notum sit, nonnullæ tamen circumstantiæ admittere noluerunt, ut penitus & ubiq; aboleri posset, quamvis **FRIDERICUS** Potentil. Rex Borussiae hic egregium & genio Christianismi sat conforme temperamentum elegerit, ut apparet ex decisis quodam wegen der Freyheit des Beichte-Stuhls in Gr. Kön. Majest. Residentien de Anno 1698. ubi inter alia hæc habentur: *Als decidiren und verordnen Sie hiemit ernstlich und beständig: Das die Privat-Beichte/ wie sie bisher üblich gewesen/ vor diejenige/ so sich derselben gebrauchen wollen/ nach wie vor bleiben/ und gehalten/ auch darunter nicht geändert werden solle? Nur damit gleichwol die Communicanten recht un beweglich zur Erkänntuß der Sünde/zur aufrichtigen Busse und zur Besserung des Lebens angemahnet werden/soll alle Son- abend*

Efficacia confessio- nis depen- det a pœni- tentis qua- litatibus. Confessio coram Pa- rocho puta- tino facta subsistit.

Tempera- mentum Potentis. Regis Bo- ruff. circa necessita- tem con- fessionum. Libertas Confessio- nes eden- di.

abend um 1. Uhr nach Mittage ein Buß-Sermon in der Kirchen vorm Altar gehalten werden/ und können nach Endigung derselben die Diaconi gewöhnlicher massen in ihre Beicht-Stühle gehen/ und Privat-Beichte halten.

Nemo cogendus ad confitendum

Exempla plurimum Ecclesiarum Luth. ubi confessiones non sunt in usu

Nemo a S. Coenae repellendus propterea, quod confiteri nolit provisio, ne hac confessio in abusum trahatur.

Assignatio certi salarii loco cessantis nummi Confessionarii.

Weil es aber wider Gottes Wort/wider die Christliche Liebe und wider die Gewissens-Freyheit lauffen würde/wenn man die Jenigen/so sich einen Gewissens-Scrupul über die Privat-Beichte machen/von dem H. Abendmahl deshalb ferner abhalten wolte/ ungeachtet sie sich sonst als gesunde Glieder zu der Evangelischen Lutherischen Kirchen bekennen/ solches auch mit ihrem Christlichen Wandel bestärcken; Und dann bekant ist/ daß in unzehlig vielen Evangelisch-Lutherischen Kirchen/ als nemlich in denen Königreich Schweben und Dennemareck/ in vielen Orten von Ober-Teutschland/ und in allen Lutherischen Kirchen in Holland und daherum kein Beicht-Stuhl oder Privat-Beichte zu finden/ der Gottselige Lutherus auch selber die Freyheit zur Privat-Beichte zugehen/ oder nicht/ in seinen Schrifften öffentlich statuiret hat/ wie davon nachzusehen/ *Tom. VII. Altenb. Fol. 10. b. und Fol. 12. b.* Als wollen und verordnen höchst gedachte Seine Churfürstl. Durchl. hiermit ernstlich/ daß keiner hinfuro aus der Ursache von dem heiligen Nachtmahl abgewiesen werden solle/ weil er nicht zum Beicht-Stuhl gangen/ sondern daß vielmehr dieselbe/ wenn sie sonst keines offenbaren ärgerlichen Wandels überführet/ gleich denen andern/ so zum Beicht-Stuhl gangen/ admittiret werden sollen; Jedoch damit durch diese Concessiön nicht etwa rohen Leuten/ welche aus anderer Ursache/ und entweder Ihrer Unwissenheit oder bösen Lebens willen sich der Privat-Beichte entziehen wolten/ Anlaß geben werde/ daß das Heilige Sacrament zu prophaniiren/ sollen alle die Jenige/ welche sich des Beicht-Stuhls enthalten/ die Woche vor dem Sonntage/ da sie das Nachtmahl zu nehmen gesonten/ bey einem der Prediger sich erst anmelden/ damit derselbe sein Ambt daunter beobachte.

Wie aber Seine Churfürstl. Durchl. nicht gemeinet seyn/ denen Predigern durch Abgang des Beicht-Pfenniges von den jenen/ so sich des Beicht-Stuhls enthalten/ etwas von dem/ so Ihnen pro salario mit gegeben worden/ zu entziehen: So erklären Sie sich hiermit aus sonderbahren Gnaden/ daß Sie denen jenigen/ so Beichte sitzen/ in denen

nen dreyen Kirchen St. Nicolai/ S. Peter und St. Maria einem jeden 200 Thl. jährlich wegen dieses Abgangs zahlen lassen wollen/ Und weil Seine Churfürstl. Durchl. diese Christl. Decission mit guten Vorbedacht und nach Anleitunge Göttlichen Worts/ und nach der Observanz so vielen Evangelisch-Lutherischen Königreiche und Landen ergehen lassen: So wollen Sie hiermit männlichen verwarnet haben/ dieselbe weder auf den Canzeln/ noch sonst bey Zusammenkunften zu sigilliren/weniger sich darwider zu setzen/und fromme Christen darum/ daß sie nicht zur Privat-Beichte gewesen/ von dem Nachtmahl abzuweisen/ und daß bey Vermeidung höchster un exemplarischer Bestrafung. Wornach sich männiglich zu achten/ und vor Schaden zu hüten hat. Uhefundlich unter Sz. Churf. Durchl. aufgedruckten Insiegel/ Begeben zu Cöln an der Spree/ den 16. Novembr. 1698.

Friedrich.

§. XIX. Et huc videtur quod collimare ordin. Eccl. Elect. Retinetur
Saxon ord. gen. 7. §. denn ob es wol/ ubi ideo retinendam confessio- Confessio
 nem injungit legislator Serenissimus von wegen der Christlichen propter
 Zucht/ und besonders um der U.verständigen willen/ die weil der gemei- plebecu-
 ne Pöbel allein um alter Gewohnheit willen zum H. Sacrament lam rudem
 läuffe/ und nicht weiß/ was Sacrament ist/ ut ideo illi ante informa-
 ri debeant a suis Parochis ut in sequentibus dicitur: darinnen die
 Einfältigen/ wie von nöthen/ unterrichtet. Et hoc intuitu Jus paro- Jus Paro-
 chiale circa Confessiones faciendas itidem restringere posse- chiale se-
 mus ad plebem rudem, non vero eodem constringere etiam cundum
 eos, qui jam exercitatos in fide & pietate habent sensus, quod ip- limitatio-
 se B. Lutherus citatus a Carpzovio lib. 2. def. 276. n. 8. sedulo præ- nem re-
 cavere voluit, damit nicht wieder ein neuer Pabstzwang oder nöthige stringen-
 Gewohnheit aus solcher Beichte werde/ die wir sollen und müssen frey dum.
 haben. Unde imprimis Parochi in casu, ubi ægroti magno de-
 fiderio ad S. Synaxin feruntur, & de quorum vita & moribus
 satis eis constat, non adeo sint rigidi in exigenda confes-
 sione, præsertim cum ægroti ejusmodi tentationibus subjici sole-
 ant, ut nihil magis appetant, quam hunc cibum sacrum Conf.
 Carpz. loc. cit.

C 2

§. XX.

*Jus Paro-
chiale cir-
ca S. Cœ-
nam.*

*Pontificij
magis re-
spiciunt ad
usum ex-
ternum.*

§. XX. Cum Confessionem *Eucharistia* subsequi solet, hinc quod hæc de Jure Parochiali circa Confessiones dictum, id quod ad S. Cœnam applicari debere certum est, quamvis diversitas appareat in necessitate; cum Confessiones aboleri possint, ut dictum in §. §. anteced. Hinc clarissime cautum in Ordin. Magd. Eccles. c. 7. §. 17. weils es auch mancherley Unrichtig-keit und zwiespalt in Städten und Dörffern verurfachet/wem ein Prediger den Personen/so in seine Kirche nicht gehören das H. Abendmahl reichet und Beichte höret / so soll solches hiermit allen Predigern in Städten und auf den Dörffern verbothen seyn/es geschehe denn aus bewegenden Ursachen mit der Hohen Landes-Obrigkeit oder Regierung und Consistorii sonderbares Erkänntniß. Es sind aber hierunter nicht gemeynet reisende Personen/Krancke/ und andere/ so ihres ordentlichen Beichte-Vaters nicht können mächtig seyn / wie auch die jenigen nicht/ so in der Nachbarschafft den rechten Gebrauch des heiligen Abendmahls bey ihnen nicht haben können. Cæterum de Jure Canonico Parochiani obligati sunt, ad minimum in festo Paschatos S. Cœna uti, quod *præceptum Ecclesie* vocant, adeo ut licet quis secundum eorum opinionem indigne suscipiat Eucharistiam & sic lethaliter peccet, is tamen quoad substantiam præceptum Ecclesiæ implevisse & Ecclesiasticam legem servasse dicatur, *Barbasa de Offic. & potest. Paroch. P. 2. c. 20. n. 12.* Magis ergo Pontificii respiciunt ad externum usum quam internum S. Cœnæ, cum tamen hic genuinus demum sit, & utinam nostræ Ecclesiæ hic aliquando cautiore & providentiores forent. Equidem in hoc a doctrina Pontificiorum discessimus, quod non ita certo tempore ad sacram Cœnam suscipiendam adstringamur. Sed in eo inhæremus adhuc Principiis papisticis quando cum Carpozio asserimus, *diutius a Sacra Cœna abstinentes, ad usum ejus comminatione Carceris alteriusve pœna, imo relegatione adigi debere.*

§. XXI. Ne vero injuriosius in Carpozium videar; ipsius Doctrinam cum Epicurij referre lubet. *In lib. 2. consist. Jurispr.*

rispr. def. 294. ostendit, gravissimum esse peccatum abstinere a S. Cœna, neq; ejus usum esse arbitrarium sed necessarium, Hinc Parochorum officium esse concludit, impœnitentes sedulo hortari, ut respiciant, & S. Synaxin non adeo contemnant, cui admonitioni si non paruerint Parochiani impœnitentes, de nunciandos esse eos Consistorio vult, eum in finem, ut contemptores Sacramentorum severe coërceantur aliq; imposterum a simili contemptu deterreantur. Facta, pergit, definit 295. n. 3. de-

nunciacione, Consistorium haud acquiescit, sed abstinentes a S. Communione severiori admonitione & in Contumacia perseverantes comminatione Carceris vel pœnæ alterius ad usum epuli hujus sacratissimi adigi facit. Equidem sensit objectionem, quod nihil absurdius sit, quam fidem in anima, quæ spiritus est, cogere velle: sed respondet n. 10. hoc modo: Longe diversum est, aliquem ad fidem cogere, & contemptorem fidei, quam jam complexus est, coërtere. Quid ergo obstat, concludit, ut pœna iis indicatur & sub comminatione ad usum excitentur non minus quam blasphemos coërtere licitum judicatur.

Quod si vero nec ita comminationibus hisce adigi ad usum Sacrae Cœnæ possunt; Tunc secundum mentem Carpozov. def. 296. ab Ecclesia & cœru publico, segregandi & ex Provincia expellendi, in juncta iis venditione bonorum & emigratione (1) quia tales non sunt Christiani, (2) quia mandati divini contemtus pro non levi facinore habendus (3) quia ingens præbetur scandalum Christianis. Atq; hæc est doctrina Carpozovii.

§. XXII. Antequam vero illam excutiam, opponam ei Majorum nostrorum aliorum Jctorum piorum doctrinam. In *Cathechismo Majori de Sacramento Altaris p. m. 592.* Hæcce reperio: Et profecto, quandoquidem ad hanc Cœnam, tam gravare & fastidiose affecti sumus, ita nauseantes illam satis apparet, quales in Papatu Christiani fuimus, ut qui tantum coacti & metu humani præcepti accessimus, sine omni animi voluptate & amore præcipientis Christi nullo respectu habito. Sed enim nos neminem cogimus aut violenter impellim, nec quicquam in nostri gratiam hujus Cœnæ conviva esse dignetur. Hoc

Responso
Carpozovii
ad objecti-
ones.

Ejiciuntur
deniq; ex
Provincia,
qui S. Cœ-
na non u-
tantur se-
cundum
carpoz. sen-
tentiam.

Cathechis-
mi Major-
is senten-
tia opposita
Carpozovii
opinionis.

„vero impellere & ultro cogere te debebat, quod Christus id re-
 „quirit & placet id illi: Hominibus utiq; non concedendum est,
 „ut ab illis aut ad fidem aut ad ullum opus adigamur. Nos non
 „plus facimus, quam ut doceamus & moneamus quid facto o-
 „pus non in nostri, sed in tui gratiam. Ipse pellicit te ac omni-
 „bus fit modis ad se provocat: Hunc si arroganter contemseris,
 „vide ut ipse pro te respondeas. Imo p. 563. dicitur, quod tales
 „abstinere debeant a Sacramento *qui S. Cœnam non desiderant, nec li-
 „benter prohi esse student.* Ad quod vero pœnis vel metu earum
 cogor, id non desidero. Quod si hanc doctrinam nostrarum
 Ecclesiarum publicam cum Carpzovii doctrina conferam, do-
 leo certe, quod tam Magno alias Jcto hæc & similia exciderint.
 Sed magis miror, quod Carpzovii doctrina hodie fere recepta
 contra doctrinam publicam nostrarum Ecclesiarum.

*Brunne-
 manni
 sententia
 opposita
 Carpzovij.*

§. XXIII. Non tamen, tantis licet sub tenebris temporum,
 potuit adduci B. Brunnem. *de Jur. Eccl. lib. 1. c. 6. m. 4. §. 2.* ut Carp-
 zovio subscriberet, quin aperte contrarium docet hisce verbis:
 „Non puto præcise compellendos ad hoc Sacramentum con-
 „temtores hujus Sacramenti, quæ enim quæso erit devotio in
 „convivia ad communionem compulsio? Eos contemtores
 „satis præmonitos a S. Cœna repellere oportebat. Hæc fuit ve-
 „terum disciplina. Nulla major pœna Ecclesiastica, quam a sa-
 „cra communione repelli. Hac efficiendi & a sacro cœtu imo &
 „ab honestis conventibus excludendi illi contemtores Sacra-
 „menti, & antequam recipiantur examinandi an dignos pœni-
 „tentiæ fructus ediderint. Et hanc sententiam ulterius declarat
 Ill. Dn. Stryk. in *not. ad cit. l.* distinguens inter compulsionem
 violentam seu physicam externis remediis procuratam, qua-
 lem admittit Carpzovius, & compulsionem Ecclesiasticam seu
moralem per seriam admonitionem & impœnitentis informa-
 tionem cum demonstratione certissimæ salutis æternæ naustra-
 gii factam. Illam non admittit, sed hanc omnino probat.

*Illust. Dn.
 Strykij
 sententia
 Carpzovio
 opposita.*

§. XXIV.

§. XXIV. Et certe argumenta Carpzoviana adeo imbecillia sunt, ut sinceriores in suas trahere partes non possint. Ipse concedit, impœnitentes non esse admittendos ad S. Synaxin. Quinam vero magis impœnitentes sunt, quam qui metu pœnarum adducti S. Synaxi indigne utuntur. Et cum pœnitentia nihil aliud sit, quam *petere hominem magno adoriri animo ut ejus concupiscentia coerceantur & novam vitam amplecti*, ut dicitur in *catechismo Majori p. m. 547*. Qui vero coacte accedit, non potest dici magno animo adoriri hominem veterem. Et vana est distinctio quam affert Carpz. quod aliud sit aliquem ad fidem cogere & contemptorem fidei coercere. Revera enim verba profert, quæ nihil significant. Omnis coercitio in coactione consistit, & si hæc distinctio alicujus foret momenti, nos Pontificiis subministraremus gladium, quo in nos uti possent. Quid enim facilius est, quam si nobis ex Carpzovii doctrina respondeant. Nos neminem cogimus ad fidem, sed coercemus tantum contemptores fidei nostræ quales sunt omnes hæretici. Quid vero tunc responderemus? Deinde si coercendi sunt contemptores fidei, cur non magis coercendos eos existimat, qui coacte & sic impœnitentes accedunt? Deniq; hic prætextus, quod ita coerceantur contemptores ex Papisticis super est quisquiliis. Quando hæretici ejiciuntur, simili modo dicere solent: Non cogimus ad fidem, sed contemptorem fidei nostræ ejicimus. Rationes vero cur tales ex provincia sint, expellendi sunt parum stringentes. Nam ex iisdem rationibus cur, qui gulæ suæ, qui avaritiæ, qui ambitioni indulgent non ejiciuntur? Nam (1) nec hi sunt Christiani, (2) contemnunt mandatum Christi (3) scandalum aliis Christianis præbent.

§. XXV. Id facilius concedi potest, si constet de contemptu vero Sacramentorum, nec ulla genuina ratio cur abstineant, adit, tales merito indignos reputari debere, quibus cum alii Christiani pii conversentur, adeoq; hætenus recte a Principe constitui, daß da Jemand also in Betrachtung Göttliches Worts und hohen Leben fortfahren und nicht bey Zeiten zur Buße schreiben würde derselbe zu Gevatterschaften und andern Christlichen Versammlungen und

Refelluntur argumenta Carpzovij. Coacti utentes S. Cæna impœnitentes sunt. Rejicitur distinctio inter cogere ad fidem & contemptores fidei coercere.

Verus contemptus sacramentorum alia ratione potest coerceri.

und Handeln nicht sollen zugelassen/vielweniger/ da sie verstürben auf die Kirchhöffe als Christen zur Erden bestättiget werden/ sondern ohne einige Christliche verordnete Gefänge als die unvernünftigen Thiere anders wohin sollen begraben werden / ceu dicitur in *Ordin. Consf. March. tit. 10. adducta ad Ill. Dn. Stryk. in not. ab jus Eccles. Brun. l. 1. c. 6. m. 4 §. 2.* Hoc enim casu nulla adest coactio, sed tantum in terrorem aliorum, ut ab ejusmodi vita improba abstineant, tales contemtores in honesta afficiuntur sepultura *Conf. Carpx. lib. 2. def. 297.*

Parochi
habent jus
excludendi a S. Cœna notorie
impœnitentes.
An in exclusione
requiratur
Consistorii
consensus.

An consistorium cogere possit
parochum,
ut aliquem
admittat
ad S. Cœnam?
Jus Parochiale
circa Baptismum.

§. XXVI. Alia est ratio exclusionis a S. Cœna & absolutione, quod ex jure ligandi Parochis competere cerum est, de quo vid. prolixè Dedekenn. *Vol. 1. p. 586.* ubi tamen supponendi sunt impœnitentes notorii. Merito huc quoq; referendi, qui actionibus injuriarum impliciti ad S. Cœnam addmitti postulant, ceu fufius declaratum in disp. *de injust. act. injur.* Id vero quæritur, an Parochi semper adstricti sint in exclusione a S. Cœna ad consensum Consistorii? Id quidem in multos ordinationib; Ecclesiasticis requiri cerum est, ne scilicet Parochi privatis ducti affectibus pro lubitu Parochianos excludant: Quamquam hoc non extendendum esse putem ad peccatorem notorium v. c. quinegat se peccatis suis posse abstinere B. Dn. Brun. *lib. 1. c. 9. in 4 §. 10.* quamvis hoc casu sat impie Canones doceant, talem a confessione non esse removendum vid. *c. quod quidem X. de pœnit. & remiss.* Sic etiam e contrario consistorium non facile Parocho jungere potest, ut aliquem ad S. Sinaxin admittat, quem Parochus certo indignum esse judicat vid. Brunnem. *lib. 2. c. 1. m. 3. §. 12.* Ilustr. Dn. Stryk. *de jure Episcopalm. c. 2. n. 53. & in not. ad Brunnem. cit. l.* ubi refert verba Recessus Generalis Visitationis Francofurt. *de anno 1600.* ubi ita: aber es sollen und müssen gleichwol nicht allein die delicta, sondern auch die Unbußfertigkeit notoria seyn. Sonsten ist keinen die Absolution ohne erhebliche Ursache und Cognition des Consistorii vielweniger *ex privata vindicta* oder affectu, wie es auff den Dörffern offtmals aus lieberlichen Ursachen geschehen soll/ zu sparen.

§. XXVII. Deniq; supereft ut videamus, qua ratione jus Parochiale exerceatur circa administrationem BAPTISMI. De
Jure

Jure Pontificio decisio certa est, quod, licet omnes Sacerdotes baptizare valeant, Ille tamen mortaliter peccet, qui baptizare contendat aliquem in alterius Parochia sine proprii Parochi licentia. Petr. de Murga *de Benefic. Eccl. qv. 2. §. 1. n. 475.* modo casum necessitatis excipiamus: Nam ita etiam non Sacerdos baptizare valet, Id *ibid.* Conf. Barbof. *de offic. & Potest. paroch. P. 2. cur requiratur ad Baptizandum proprius Parochus. c. 18. n. 7. u. 12.* Rationem vero, cur alienum Parochum ad hoc opus non admittant, hanc esse putant, quod quis ita aggreget baptizatum Ecclesiae, cujus nullum regimen sibi commissum est. Nam per Baptismum ajunt, baptizatum admitti in membrum universalis Ecclesiae & singulariter illius, in qua Baptismum suscepit. Murga *cit. l. n. 476.* Nostrae Ecclesiae pleraeq; idem jus Parochiale exercent, ut regulariter quis extra casum necessitatis ab illo Parocho sit baptizandus, in qua Parochia infans natus. Sic diserte cautum in *Ordin. Magd. Eccl. t. 3. §. 2. Die Tauffe sollen verrichten jedes Orts Prediger in der Pfarre darinn das Kind geböhren.* Idem quoq; inculcatur in *Constit. Elect. Eccles. gener. art. 16. §. 24.*

§. XXVIII. Ut autem Parochus hac in re officium suum recte exerceat; Hæc requisita observari debent (1) ut ipse Parochus temperanter ad Baptisma accedat. Unde dicitur in *Ord. Eccles. Sax. tit. von der Tauffe: Derhalben es auch wol billich und recht ist, daß man nicht trundene noch rohe Psaffen tauffen lasse / quod repetitum legimus in Constit. Eccl. in Ducatu Vinar. l. 7. c. 2. Etiam accedat, qui enim minus sobrie accedit ad hunc actum, pœnam suspensionis imo etiam aliquando depositionis meretur quia de re vid. Dn. Link. *disp. de Baptism. c. 2. §. 9. ibiq;* alleg. Dedekennus. (2) ut quantum fieri potest, Baptismus fiat in conspectu totius Ecclesiae. Congveritur de omissione hujus requisiti merito B. Brunemann. *de Jure Eccles. lib. 1. c. 6. m. 3. §. 4. Quod in plurimis Ecclesiis fiat vix præsentibus quinque personis. In nonnullis tamen Ecclesiis, præsertim in Westphalia hoc requisitum sancte observari scio, ubi post publicas preces ante Administrationem Sacræ Cœnæ Baptismus expeditur.**

D (3) Ut

*Non differendus
Baptismus*

*In forma
consueti
fieri debet.
An exorcismus
omitti possit.*

*Augustana
Confess.
addicti in
Pago Ca-
tholico ha-
bitantes
alibi. ba-
ptismo of-
ferre pos-
sunt in-
fantes.*

*Præjudi-
cium.*

(3) Ut non tamen diutius differatur Baptismus. In der Gotthischen Landes-Ord. P. l. c. 1. vers. dieweil auch dicitur: Es soll niemand sein Kind / aus was Ursachen es auch geschehen möchte über den andern Tag ungetaufft / liegen lassen / bey Straff 5. oder nach Gelegenheit der Personen 10. Rthl. Conf. ord. Eccl. Magd. c. 3. §. 3. (4) ord. Eccl. Magd. c. 3. §. (4) ut in forma consveta expediat Baptismum; Quod ita intelligendum, modo Paroch, se salva conscientia ejusmodi ritum adhibere posse existimet: Notæ sunt controversiæ hæcenus acriter agitæ de exorcismo, de quo varia Judicia & consilia atulit Ill. Dn. Stryk. ad jus Eccl. Bruanem. lib. 1. c. 6. m. 3. §. 3. Certe cum res sit indifferens, imo magis scandalum præbere possit, quam solatium, hinc omissionem ejusdem sinceriores Parochi merito urgent. Et quidem omitterent, si videant, se talia absq; ingenti abusu retinere non posse?

§. XXIX. Sed & alia hic quidem scitu necessaria sunt, veluti de patris, de muneribus Baptismalibus, de conviviis aliisq; quæ tamen directo ad Jura Parochialia spectare non videntur. Cæterum cum in Instr. P. art. 5. §. 34. quoad Religionis exercitium dispositum legatur, ut hi, qui Anno 1624. publicum vel etiam privatum Religionis suæ Exercitium nulla anni parte habuerunt, patienter a Domino territorii tolerari & conscientia libera Domi devotioni suæ sine inquisitione aut turbatione privatim vacare, in vicinia vero, ubi & quoties voluerint, publico Religionis exercitio interesse vel liberos suos exteris suæ Religionis scholis aut privatis Domi Præceptoribus instituendos committere prohiberi non debeant, merito Parochianis Augustanæ Confessioni addictis, sed in Pago Pontificio habitantibus permissum erit, alibi in vicinia infantibus ex se natos Baptismo offerre: qua de re affert Ziegl. de Jure Majest. lib. 1. c. 14. §. 4. sequens. Responsum: Wenn nun gleich N. sowohl dessen Eltern und Vorfahren ungeachtet sie der Augspurgischen Confession verwant / und zugethan gewesen / der Tauffe / Begräbnis und Ehelichen Copulation sich jederzeit in der Catholischen Pfarr-Kirchen des Dorffs N. bey dem Pfarrer dasebst erholet / und denn sowol das öffentliche als privat-exercitium Religionis

onis der Catholischen Stände unterthanen die der Augspurgischen Confession zugethan anders nicht als auf solche masse / wie sie in Jahr 1624. gehabt in Osnabrückl. Friedens-Schluß gelassen worden den noch aber und dieweil N. N. der Lutherischen Religion zugethan und zu N. in Jahr 1624. gewesen / krafft angezogenen Friedensschlusses der Catholischen unmittelbahren Stand-Land sassen / Vasallert und Unterthanen / so sich zur Augspurgischen Confession bekennen / verstatet und nachgelassen / in der Nachbarschaft / und wes Ortes es ihm beliebig / dem öffentlichen Religions-Exercitio bezzuwohnen / zu welchen denn der freye Gebrauch der heiligen Sacramenten gehörig ist / und die Tauffe für ihre Kinder als ein fürnehmstes Stück solches exercitii / davon nicht getrennet / noch ausgeschlossen werden könne. So mag auch ermeldter N. oder andere zu N. wohnhaffte Lutherische Unterthanen sich der Tauffe vor die ichtigen an einem Lutherischen Orte ausserhalb Landes zu erhalten nicht abgehalten / noch da er oder sie solches thun / ihnen deswegen einige Straffe von den Beamten aufserleget werden ic. *Quod si vero in vicinia non adsit Parochus Augustanæ Confessionis addictus, tunc recte Parocho Pontificio offerri baptizandum infantem statuimus, quia sufficit substantialia Baptismi ab eo observari, nec dependet, ut loqvar cum Theologis efficacia Baptismi a fide ipsius baptizantis. Idem dicendum existimat Dn. Linck. in disp. de Baptism. c. 3. §. 6. in casu, ubi mater per locum aliquem transfrens, qui totus constat ex personis Religioni Pontificiæ addictis enitatur filium, quod tunc sit obligata infantem Pastori loci deferre, ibique ut baptizetur curare, adeo ut ipsa non possit talem filium baptizare ita ut valeat Baptismus ex necessitate peractus. Dubitari tamen posset de ipsa obligatione, præsertim cum notum sit, quanta inter Evangelicos & Pontificios sit Antipathia. Vix ergo mater secure præsertim in terris intime Religioni Catholicæ addictis infantem suum Parocho tali baptizandum offerre possit. Saltem excusanda foret mater, si ipsa infantem baptizasset.*

An ubi in vicinia non adest parochus Lutheranus infans baptizari debeat a Parocho Catholico infans. Quid dicendum de matre Lutherana transfrente per terras Catholicas & infantem edente.

*Parochi li-
bros bapti-
smales ha-
bere de-
bent.*

*An libri
baptisma-
les et a-
tem infan-
tis probent*

*An Paren-
tes ex his
libris pro-
bentur.*

*An jus col-
ligendi E-
leemosynas
in templis
soli compe-
tat Eccle-
sia Paroch.*

§. XXX. Curare autem imprimis Parochi Baptizantes de-
bent, ut libri Baptismales in Ecclesia Parochiali habeantur, quibus inscribi debet dies Baptismi & natiuitatis addito nomine & cognomine baptizati Mascard. *concl. 163. n. 3. Qvin* & parentes ut & patrini annotari in eo debent Barb. *de off. & pot. Paroch. P. 1. c. 7. n. 2.* ubi simul formulam inscriptionis refert. Maxime vero tales libri ad hoc utiles sunt, ut ex illis probari possit, tum ipse Baptismum, tum ætas Baptizati, ut & ejus parentes. Regulariter enim libri Ecclesiastici propter antiquitatem probant, maxime si reperti & semper custoditi fuerint in Archivo ipsius Ecclesiæ. Aymon Cravetta *cons. 158. n. 4. seqq.* Carpov. *Jurispr. Consist. lib. 2. des. 315. n. 3. 6.* Distinctius vero hic procedendum esse existimo. Nam [1] quod ætatem baptizati attinet, rarius libris baptismalibus tempus Natiuitatis inferitur, & cum ita sæpe post aliquot a die Natiuitatis elapsos dies baptizetur, hæcenus quidem Baptismus inde probatur, sed non ipsa Baptizati ætas, si accurate velimus loqui. Deinde (2) circa parentes quoque magna est diversitas. Parocho quippe non creditur, nisi circa commissæ de Baptismate tantum, & tum, inquit Hector Capycius Latro *decis. 166. n. 52.* *Scribit in libro Baptismatum parentes Baptizati, id non facit ex certa scientia, sed ex relatione aliorum, nec est necessarium, ut in dicto libro Parentes describantur, sed tantum nomen Baptizati ac illorum quos elegerint &c.* Ex quo *n. 55.* infert, ex fide Parochi de legitimatione Baptizati non posse statui, quod scilicet Parocho non credatur, nisi in iis, quæ ex certa scientia affirmat: at vero dum parentum baptizati mentionem facit, hoc tantum facit ex relatione ut plurimum. Unde facile dijudicari potest, quid juris, si meretrix aliqua spurium Baptizandum Parocho offerat, & patrem hujus nominet, illumque Parochus libro Baptismali inseri caret, an exinde indicium contra patrem oriatur? Quod negandum puto, liber enim Baptismalis non plus operari potest, quam ipsa relatio meretricis: At diffamatio personæ infamæ quomodo aliquem gravare posset? §. XXXI. Antequam vero hoc caput concludamus, appendicis loco quædam de Jure colligendi Eleemosynas vulgo *Almsge-Bentel* annectere lubet, cum in controversiam venire possit, an

an jus colligendi ejusmodi Eleemosinas spectet ad actus Parochiales, ut sic Ecclesia Parochialis tantum sibi hoc jus adscribere, & alias Ecclesias non Parochiales ab usu ejusdem excludere recte possit. Videretur hæc quæstio in utramq; partem varie disputari posse. Qui inde actum Parochialem connexum cum jure Parochiali circa sacra faciunt, his potissimum duci solent rationibus (1) quod Ecclesia Parochialis suos ordinarios redditus habeat, quibus vel ipsa vel Ministri ejus vel pauperes sustentari debeant, inter quos quoq; referri debeat jus Eleemosynas colligendi in Ecclesia (2) quod in hoc jure Ecclesia Parochialis non possit turbari, aut in præjudicium ejus aliquid fieri, quod tamen fieret, si Ecclesia non Parochialis de novo jus colligendi Eleemosinas dicitur sibi attribueret, quia eo ipso multum detraheretur redditibus Ecclesiarum Parochialium. (3) Quod arg. c. 13. § 14. c. 10. 2. 1. oblationes Ecclesiæ factæ non possint usurpari ab aliis sed soli Ecclesiæ seu potius Parochis relinquendæ vid. Augustin. Barbof. de Jure Patronali P. 3. c. 24. n. 8. & 24. Contra vero, qui nullum actum Parochialem inde concludi posse autumant, hæc pro se allegare solent. (1) Quod ejusmodi oblationis seu Eleemosynæ sint voluntariæ, adeoq; nullis vinculis restrictæ, sed saltem pudori cujusq; relinquatur an aliquid contribuere velit nec ne? Cum contra jura Parochialis & quicquid eo pertinet, obligationem perfectam in se continent, setiam ratione onerum Parochialium, ut scilicet Parochiani ad id compelli & cogi possint. Consequenter quoq; quod collectio illarum Eleemosynarum ad opera Charitatis sit reducenda, ex quibus nullus actus, Parochialis deduci possit (2) quod actus parochiales quæ tales fiant inter eos, qui sunt de illa parochia est cum etiam alii, quam qui sunt de illa parochia, interesse soleant concionibus, confertis, ab his quoq; illæ Eleemosynæ colligantur. (3) Quod etiam jus colligendi illas Eleemosynas passim obtineat Ecclesiis non parochialibus, v. c. aulicis. Sic nihil notius, quam quod ubi in Cœmeteriis quædam parvæ Ecclesiæ sunt, in quibus ordinarie solent haberi conciones funebres, etiam ibi, quando tales conciones habentur, passim colligantur tales eleemosynæ. (4) Quod jus colligendi Eleemosynas etiam cuilibet Patrifam. sua in

Rationis
affirmantis
sententia.

Negantium
rationes.

competat adeoq; actus Parochiales esse nequeat. (5) Quod Ecclesiæ Parochiales inde nullum damnum sentiant, cum & collectio talis, quæ fit in Ecclesiis non Parochialibus, fiat in favorem pauperum, adeoq; perinde fit, sive pauperes Eleemosynas percipiant ex Ecclesia Parochiali sive ex alia.

Confirmatur sententia negantium quod collectio hæc non sit actus Parochialis. Actus Parochialis quid.

§. XXXII. Ex his ab utraq; parte adductis rationibus patet, rationem decidendi unice in eo positam, quidnam proprie dicatur actus Parochialis. Hoc vero non rectius dijudicari potest, quam si in subsidium sumam, attributa illa Parochiarum & exinde actus dijudicemus. Hinc breviter hanc regulam constituo. Omnibus actus, qui omni Ecclesiæ Parochiali; quæ tali, competit ex jure perfecto, ille potest dici Parochialis. Hanc Regulam uno jure confirmant Canonistæ. Perceptio decimarum regulariter competit, Ecclesiæ parochiali. Sed tamen pro actu parochiali solitarie haberi nequit, quia dantur Ecclesiæ Parochiales, quæ non percipiunt decimas, imo aliquæ percipiunt decimas, cum tamen non sint Parochiales. vid. Barbof. tr. de Offi. & Potest. Paroch. p. 1. c. 1. n. 31. Administratio Sacramentorum, absolutio, dicuntur actus Parochiales quia Ecclesiæ Parochiali, quæ tali, competunt &c. Hoc posito Fundamento quilibet facile judicabit, rationes eorum, qui negant jus colligendi Eleemosynas esse actum Parochialem, fortiores esse, ut secundum has merito pronuntiandum est.

CAP. II.

De Jure Parochiali circa Sepulturam.

§. I.

Cur caput de Sepultura hic inseratur.

Quidem aique dode'ar committere videor, qui, ubi de jure Parochiali circa sacra ago, simul inseram caput de sepultura; cum tamen nihil sacro in sepulturis resideat. Verum veniam B.L. sine dubio mihi dabit, propterea quod magis hic ex communi hypothesi materiam hanc connectere, quam ex veriori disjungere volui. Omnino concedo, ad res religiosas hodie non recte referri sepulchra, nec sepulturam ad cultum divinum. Ill. Dn. Stryk. in us. Mod. ad tit. ff. de Relig. & sanct. fun. c. 1. §. 4. adeoq; nihil sacri circa se-

ca sepulturam proprie esse. Si tamen modum funerandi inspiciamus; solet ille plerumq; hymnis precibus, & concionibus abfolvi, adeoq; & sic, si non in totum, tamen in tantum ad sacra referri potest. Unde & Pontificii cognitionem circa sepulturam Episcopis adjudicant adeoq; & hodie dispositio circa sepulturas qvoad ea, qvæ ad liturgiam spectant ad Confistoria refertur Ill. Dn. Stryk. *cit. l. §. 5.*

§. II. Qvamis vero hactenus dictum jura Parochialia in plurimis referre jura circa Curias Romanas constituta: qvoad sepulturam tamen diversa intercedit ratio, qvoad illa qvidem de jure Romano libera fuerit, ita ut qvilibet mortuum in suum locum inferre potuerit, qui inde dicebatur apud Ethnicos *religiosus*, annon ex superstitione qvadam dedicatione Diis inferis facta, & persuasione, qvæ animæ defunctorum ibi pererrarent, ubi corpus esset conditum non late disputabo qvamqvam id alias facile demonstrari posset. Hodie autem non amplius licet, privata autoritate locum qvemcunq; ad Sepulcrum eligere, cum cœmeteria adhuc publica sint constituta, ubi sepelienda sunt cadavera mortuorum, de qvibus Consuli potest. Ill. Dn. Stryk. *cit. l. c. §. 2. seqq.* Et cum olim illa Cœmeteria ordinarie prope Ecclesias constituebantur, hactenus pro illarum accessoris habitata fuerunt, & sicuti Parochis in Ecclesia Parochiali jus suum Parochiale concessum fuerat, ita qvoad in Cœmeterio sibi aliqvod jus parochiale adscriperunt. Unde jus funerandi computatur inter jura Parochialia, ita ut secundum doctrinam Canonistarum Ecclesiæ, qvæ populum aut parochiam non habent, ut sunt Monasteria, non aliter qvam consuetudine aut Episcopi constitutione jus funerandi habere possint, & sic nec extraneos defunctos recipere Engelbr. *in Colleg. Jur. Can. tit. de Sepult. n. 4.*

§. III. Habet itaq; parochus intentionem fundatam in suis Parochianos, ut scilicet sepeliantur in Ecclesia Parochiali, qvoad jus in jure Canonico adeo corroboratum esse legimus, ut ex dispositione *c. ex parte s. X. de Sepult.* Parochianum alienum sepelientes, qvem sepelire non debebant, mortaliter peccare dicantur & cogantur restituere corpus proprio Parocho. Inferunt enim inde, quod spoliatus eo ipso fuerit corpore jam sepulto, adeoq; Paro-

*Cognitio
circa se-
pulturam
spectat ad
Confistoria*

*Sepultura
apud Ro-
manos li-
bera.
Locus unde
dicatur
religiosus.*

*Et
Jus Paro-
chiale cir-
ca cœmete-
ria & jus
funerandi.*

*Sepeliendū
Parochia-
ni in Ec-
clesia Pa-
rochiali.*

Parochus ante omnia restituendus. Sepelientes enim hoc in casu rem alienam, ad quam jus nullum habebant, usurpant, usque in invito illo, ad quem de jure vel consuetudine pertinebat. Petr. de Murga *de benef. Eccl. qu. 2. §. 1. Sect. 2. consil. 2. n. 701.* Barbof. *in Collect. ad cit. c. 5. n. 5.* modo constat de justitia spoliati in possessione. Sic & jure Civ. justa causa interveniente & a iudice approbata translatio mortui permittebatur *l. 1. C. de Relig. Ganzalez. ad c. 5. cit. n. 4.*

*Quinam
habeantur
pro Paro-
chianis
respectu
sepulturæ.*

*Viator
ubinam se-
peliendus.*

§. IV. Quid vero per Parochianum alienum hic intelligatur, breviter videndum. Scilicet in hac materia Parochiani latius sumuntur, ac alias fieri sivevit, cum & hic pro illis sæpe habeantur, qui tales proprie non sunt. Sunt igitur Parochiani alieni, qui neq; domicilio, neq; habitatione, neq; temporali commoratione in Parochia aliqua reperiuntur. Hinc inferre licet, pro Parochianis alienis hoc effectu non reputari exteros & forenses, ad tempus habentes hospitium in Civitate quia etiam hi sepeliendi sunt in Ecclesia Parochialis habitationis quo referri possunt officiales Scholares, famuli, conductores Barbofa *de Jur. Eccl. lib. 2. c. 10. n. 33.* Afferunt enim Canonistæ, ad effectum sepulturæ acquiri Parochiam sola habitatione temporali Sanchez. *de Matrim. lib. 3. disp. 23. n. 12. 13.* Murga *de benef. Eccl. c. 1. n. 679.* Hercul. Marefcottus *Variar. Resol. l. 2. 95. n. 9.* Idem de Viatoribus & peregrinis afferendum esse putant Marefcott. *n. 10.* quamvis hic inter Canonistas adhuc dissensus reperiatur, Glossa jus sepeliendi Ecclesiæ Cathedrali adscribente, praxi tamen conformior videtur sententia, quod spectet ad illam Parochiam, intra cujus fines obiit; Etiam si vel maxime Parochus illius Parochiæ ei non administraverit Sacramenta, vel quod ex improvviso decesserit, vel quod proprius Parochus non ita facile haberi potuerit. Alex. Sperell. *Decis. for. Eccl. 87. n. 13.* Hinc etiam in LL. Svecorum *lib. 1. c. 9.* provisum: Si Viator aliquis in Parochia infirmetur, debet tunc Parochianus apud quem est hospitio receptus, nunciare campanario, & campanario, Presbytero [seu Paroch] qui tenetur ei administrare Sacramenta Ecclesiæ funus & solam bene dicere, & postea de bonis defuncti Voras petere vel facere sibi dissolvi, si tantum in bonis habeat & pro ejus anima tribuere tres missas. Quod si non tantum habeat in bonis, recipiat

cipiat Presbyter tertiam partem & celebret tantum unam Mis-
sam. Si denique moritur in Parochia Mendicus, illi admini-
stret Presbyter Sacramenta sicut Parochiano, quamvis nihila-
liud habeat, quam baculum & peram, Parochianus vero, apud
quem mendicus mortuus est, significare hoc debet vicinis suis
propinquis, aut si propinquos non habet, ad remotos vadat, illi
tenentur funus ad Ecclesiam deferre, & dum tumultatur præsen-
tes esse. Si illi quibus nunciatum est, venire distulerint, tribus
oris punientur, quasi illi recipient, qui funus per viam associa-
runt aut defendant se per juramentum duorum, quod sibi non
innotuit, aut quod legitimum impedimentum habuerint. Hæc
vero omnia sunt intelligenda sub hac limitatione. Modo absq;
corruptionis periculo non possit deportari cadaver ad locum, in
quem alias deportari debebat. Nam si absq; periculo ad parœ-
chiam Ecclesiam deferri potest ibi non sepeliendus ubi mori-
tur veluti si ruri decedat, ubi recreationis causa commoratur
in qui habens 3. x. de Sepult. in 6. Petr. Murga cit. l. Sect. 1. n. 680.

§. V. Quod si itaq; peregrinans aliqua in Civitate moriatur,
ita ut commode ad suum possit deferri Parochiam quaeritur, jam
an Parochi illius Parochiæ in qua mortuus est, jus suum exerce-
re h. e. funeralia exigere possint? Certe cum nullo alio casu Pa-
rochis in peregrinantes intra Parochiam suam mortuos inten-
tio fundata competat quam si commode ad propriam non pos-
sint deduci Parochiam, non video aliquod fundamentum, ex
quo funeralia velint exigere. Extendit tamen avaritia Cleri-
calis suum jus Parochiale etiam ad hunc casum, nova certe in-
terpretatione, quæ a communibus interpretandi regulis recedit.
Quin quod altius ascendit, ita ut quoties per novam Parochian
funus ducitur nova funeralia solvenda Parochis loci quod & in
civitatibus, non nullis, ubi Parochiæ plures usu sunt, itidem venire
solet, ita ut si publice funus per illam plateam ducatur, quæ ad al-
teram parochiam spectat; statim parochis ejusdem parochiæ fun-
neralia sint exsolvenda. Credo respexisse Clericos ad Magistra-
tus regulas. Hoc enim certum est, si per aliud territorium du-
catur funus, Magistratui imperium merum habenti hoc esse de-
nunciandum, non ut funus ducere liceat, sed ut huic constet,

E

Si Peregrinus possit deferri ad suam Parochiam deferendus est.

An quando funus ad aliam ducitur Parochiam, Parochus possit exigere funeralia.

Cur magistratui denuncian- dum per cujus ter- ritorium funus du- citur.

Notatur
avaritia
Clerico-
rum.

Ubinam
sepeliendus,
qui
duplicem
habet Pa-
rochiam.

Jus sepeli-
endi de-
pendet ab
admini-
stratione
Sacramen-
torum.

Ubinam
sepeliendus
is de
cujus Pa-
rochia du-
bitatur.

An utriq;
Parocho
hoc casu
sint præ-
standa fu-
neralia.

annon morte violenta perierit defunctus, ubi officii publici necessitas exigit, ut in autorem Criminis inquirat. Ill. Dn. Stryk. in us. mod. ff. tit. de Relig. & sumt. fun. c. 1. §. f. ubi sequentia addit: quo casu notanda est merito illorum Clericorum avaritia, qui quoties per novam Parochiam funus ducitur, nova funeralia exigunt, cum tamen nihil laboris aut incommodi sustineant.

§. VI. Cæterum dependet quoq; exinde decisio quæstionis, ubinam sit sepeliendus, qui duplici gaudet Parochia? Alii respiciendum esse putant ad Parochiam in qua decesserit, quia illa hætenus fortius jus habere videtur. Alex. Sperell. *Decis. for. Eccles.* 87. n. 10. Volent. tamen tit. de sepul. §. 2. n. 1. præventioni locum esse putat. Priorem tamen veriore existimo sub hac limitatione, modo etiam in illa Parochia Sacramenta perceperit. Nam licet duas Parochias habeat, tamen supra jam dictum, quoad sacramentorum perceptionem alterum eligi posse Parochum, a quo quis perpetuo sacramenta suscipiat. Quod si itaq; in altera Parochia moriatur, in altera autem sacramenta perceperit, dicerem sepeliendum eum esse in hac Parochia. Jus enim sepulturæ multum pendet ex administratione sacramentorum, eo enim, quod percipit quis sacramenta in Parochia aliqua, videtur elegisse sibi sepulturam. Herc. Mareic. *Var. Resol. l. 2. c. 95. n. 1. Abb. in c. 1. de sepul. n. 4.* Alex. Sperell. *cit. n. 13.* Steph. Gratian. *Disc. for. c. 94. n. 74.* Hinc, ubi de Parochianis eginus ostensum est, eos qui Parochiis sunt exempti, sepeliendos esse in illa parochia, in qua sacra perceperint. Ex eodem fonte quoq; judicium ferendum de illo casu, si dubitetur, cujusnam Parochiæ Parochianus sit, veluti si quis domum habeat in confinio duarum Parochiarum, tunc si non constet, ad quamnam proprie Parochiam domus referenda, volunt dividenda esse funeralia & alia lucra Parochialia, imo ipsam etiam sepulturam familiæ dividendam, ut scilicet alternetur. Facile tamen apparebit, ad quamnam magis inhabitans tales ædes inclinaverit Parochiam, scilicet ubi sacramenta perceperit. In illa ergo quoq; sine dubio sepeliendus Sperell. *cit. l. n. 16.* Quamvis vero ita sepeliri quidem inhabitans possit in altera Parochia, ceu etiam ille qui duplici gaudet Parochia, superest tamen illud dubium, annon etiam funeralia nihilominus sint præstanda alteri paro-

ri Parocho, quia & hic utroq; casu sepeliendum pro suo Parochiano habet, adeoq; & jus Parochiale in eum exercere possit. Hoc certum est, in posteriori casu si in loco tertio eligatur sepultura, posse utrumq; Parochum diversæ parochiæ inter se dividere Canonicam portionem seu hodie funeralia *c. 2. X. de Sepult. in 6.* Ast si in propria parochia, aliud dicendum videtur, cum quilibet sit Parochus hujus Parochiani in solidum & ita jus suum Parochiale exercere possit, quamvis Valens. *tit. de sepult. §. 2. n. 1.* hic quoque dispositionem *c. 2. cit.* applicet, repugnante tamen textu. Facilius tamen hoc admitterem in priori casu, quia hic dubium est, cujusnam defunctus Parochiæ sit censendus, neq; etiam voluit duplicem agnoscere Parochiam nisi forsitan alter Parochus sit in possessione vel quasi Parochialitatis tunc enim interim fructus suæ possessionis præcipere solus potest.

§. VII. Cæterum quod dictum est, jus sepeliendi multum dependere ab administratione sacramentorum non eo pertinet, ut primario huc velimus respicere, sed si constet, alicubi debitam esse administrationem Sacramentorum, potius in illa Parochiali Ecclesia sepeliendus est. Adeoq; si quis ex aliqua causa vel culpa ibi non percipiat divina, nihilominus in illa Parochia, ad quam ex habitatione spectat sepeliendus videtur, quia ad hoc ut Parochus consequatur jura Parochialia, sufficit, quod per eum non stet, quo minus administret Sacramenta. Herc. Marefcott. *Var. Resol. l. 2. c. 95. n. 2.* Imo quamvis qui per longum tempus aliquam inhabitaverit Parochiam, in eaq; sacris interfuerit, & Sacramenta ibi receperit, si tamen in aliam se transferat ibiq; statim decedat, in hac potius jam sepeliendus Parochia, licet defunctus nullum in ea receperit Sacramentum Sanchez. *de Matrim. lib. 3. disp. 23. n. 7. vers. dices hoc.* Id quod communiter apud nos quoq; obtinere certum est, cum in jure funerandi ad habitationem præsentem principaliter respiciatur.

§. VIII. Noluerunt tamen Canones, quos mores hodierni sequuntur, ut Parochi jus suum cogendi & prohibendi hic nimis rigide exercerent, sed hactenus dicta tum demum obtineri voluerunt, quoties sepeliendus. (1) Non propriam elegerit sepulturam, vel. (2) Sepulchrum majorum non habeat. Quod ELE-

Potest quilibet sibi sepulturam eligere.

An electio requiratur testes.

In eligente requiratur voluntas.

LECTIONEM sepulturæ concernit, illa adeo exsequenda est, ut Parochus non possit impedire illam sub prætextu quod sit extra Ecclesiam Parochialem Petr. de Murga *de benef. Eccl. qv. §. 9. Sect. n. 702.* Potest itaq; quilibet sibi eligere sepulturam ubicunq; voluerit *c. 1. x. de sepult.* ubi videntur Canones secuti regulas vulgaris juris, quod nihil magis debeatur ultimis voluntatib; quam ut sancte et illibate conserventur *l. 1. C. de SS. Eccl. l. 5. quendam test. fac.* & quia ultimæ voluntates sunt revocabiles usq; ad extremum vitæ halitum. *l. 4. ff. de Ordin. vel transf. leg.* hinc quilibet eam quoq; revocare potest pro lubitu. Quam itaq; Electio fit species quædam ultimæ voluntatis, quæstio hinc nascitur, an & quotnam testes in hac electione sint necessarii? Quod si in ipso testamento vel Codicillis electio facta, res expedita est. Cæterum extra hosce casus major est dubitandi ratio. Ex Canonistis quidam etiam hic tantum consensum imo leviores probationes admittunt. Barbof. *de offic. & Potest. Paroch. P. 3. c. 26. n. 24.* Alii tamen ad minimum duos testes, hic requirunt, præsertim cum in hac electione agatur de præjudicio Ecclesiæ parochialis Sebast. Medices *de Sepult. q. 8.* Aliiter hanc rem decidit Engel. in *Colleg. Jur. can. tit. de sepult. n. 7.* & in *Manual Paroch. P. 4. c. 3. n. 7.* quod cum sit dispositio ad pias causas, nulla solemnitate indigeat, modo constet de voluntate. Quamvis vero de hoc supposito dubitari possit saltem ex nostra hypothesi, qui sepulchra pro re religiosa non habemus; Tamen sicuti non infreqvens ut rejectis Principiis conclusiones inde derivandas retinuerimus, ita etiam hæc conclusio ex falso licet principio eoque reprobato, hodie obtinere videtur. Imo adeo favorabilis est illa electio, ut per solum confessorium probari possit Engel. *cit. l.*

§. IX. Ut vero Electio sepulturæ effectum habeat, requiritur quidem in eligente facultas, in objecto Electionis, locus non interdictus, Facultas Eligentis determinatur vel a natura vel a lege. A natura, dum scilicet necessario voluntas in eligente præsupponitur, absq; qua Electio non datur. Cessat vero illa vel naturaliter vel Civiliter. Naturaliter itaq; eligere sepulturam nequit, furiosus filius impubes, &c. Ante pubertatem enim electio non conceditur. Murga *de benef. Eccl. qv. 3. n. 724.* Neq; pater

ter potest hoc casu eligere sepulturam nisi ubi hoc consuetudo loci admittit *c. licet. 4. X. de sepult. in 6.* Hæc tamen consuetudo tantum tribuit facultatem, donec in impubertate permanferit. *Sperell. Decis. for. Eccles. 89. n. 9.* Hinc si puber factus decesserit, non est in sepultura jam a patre electa sepeliendus nisi illam approbaverit. *Barbol. de jure Eccl. l. 2. c. 10. n. 28.* Et hanc electionem non tantum propriam esse volunt patri, sed ad illam etiam admittunt matrem, Cum electio secundum hypothesein Canonistarum sit quid spirituale, ubi patriæ potestatis nullus respectus habetur. *Id cit. l. n. 11. 12.* Ex quo fonte potestas eligendi quoque filiis famil. non denegatur in *cit. c. licet* quam vis alias de jure testari nequeant. Et cum electionis effectus demum oriatur post mortem, facile apparet pupillum nequidem cum autoritate Tutoris eligere sepulturam posse, quia effectus demum oritur finita tutela *Sperell. cit. l. n. 32.* vel, quia ultimorum voluntatem dispositione magis ex propria quam aliena dependere debent dispositione.

§. X. Sicuti vero uxor regulariter tumulanda est in sepulchro mariti, *Sperell. Decis. for. Eccl. 88. n. 16.* cum quas personas conjunxit matrimonium, sepulchrum quoque jungat. *c. Ebron. 2. C. 13. q. 2.* modo etiam revera domicilium mariti acquisiverit, non tamen prohibetur aliam quoque sibi eligere sepulturam, cum Electio potius ad eum statum pertineat, in quo mulier solvitur a lege viri *c. de uxore 7. X. de Sepult.* Adeo, ut si vel maxime maritus adhuc vivat, tamen absque ejus licentia diversum a marito sepulchrum eligere possit. *Sperell. cit. l. n. 18.* An vero non eo ipso singulare quoddam odium erga maritum aliquando contestetur, aliis judicandum relinquo. Quod si vero non elegerit sepulturam tunc, ut dictum, in mariti sepulchro est sepelienda, ita quidem, ut si plures habuerit maritos, cum novissimo sepeliatur *c. in qui 7. §. mulier de Sepult. in 6.* Sicuti enim retinet vidua dignitatem & forum ultimi mariti, ita quoque jus sepulturæ. Quid vero dicendum si redierit ad domum patris. Idem obtinere putat *Sperellus Decis. for. Eccl. Decis. 88. n. 15.* Quod hoc privilegium datum sit personæ, non loco, & mulier vidua censeatur durare, in conjugio mariti. Sed licet hoc concedamus, tamen adhuc superest

An Pater
possit filio
impuberi
eligere se-
pulturam.

Eligere
possunt fi-
lii famil.
An pupillus
cum auto-
ritate tu-
toris.

Etiam u-
xor potest
eligere sibi
sepultu-
ram.

Extra E-
lectionem
uxor in se-
pulchro
mariti no-
vissimi se-
pelienda.

Quid dicendum de viduareversa ad domum patris.

Indigni sepultura illam eligere nequeunt. Quibus denegetur sepultura.

pereft illud dubium, qua ratione fatisfieri debeat Parocho ejus Parochiæ, in qua moritur uxor. Cum enim jam reuerfa ad domum Parentis rurfus Parochiæ paternæ fe fubjeciffè videatur; Parochus quoq; intentionem fundatam ratione funeralium habere cenfetur. Unde ficuti de jure Canonico, quando quis in aliena Parochia eligit feputuram, parochus proprius poteft detrahere quartam Canoniam Parochialem, ita quoq; huic Parocho funeralia debebuntur, fi in mariti fepulchro, qvòd in aliena Parochia habetur, eft feveliendæ.

§. II. Facultas tamen eligendi a jure ademta eft qvibusdam perfonis, quæ fcilicet plane funt indigni Ecclefiaftica feputura, adeoq; nec in Parochia propria, nec in aliena feveliri poffunt, Auguft. Barbof. *de jure Eccl. l. 2. c. 10. n. 40.* ubi & ordine perfonas ejusmodi recenfet. Nos hic præcipue ad ufum noftrarum Parochiarum refpiciemus, facile tamen animadvertentes, jus Canonicum hac in parte obfervari in noftris Ecclefiis. Ubi tamen illud prænoto, videri fimul qvandam fuperftitionis caufam hic fubefle, qvòd quis extra cæmeterium, feveliantur, qvafi fcilicet omnes illi, qui in Cæmeteriis feveliuntur, tantum participes falutis æterno judicandi funt, non vero illi qui extra gremium Ecclefie feveliuntur. Qvòd fi vero hoc tantum ideo fit, ut cæteri malitiofi delinquentes inde exemplum capiant, recte id admittitur. vid. Ill. Dn. Stryk. *in uf. modern. ad tit. ff. de Relig. & funt. fun. c. 1. §. 10.* Hinc ergo referunt *div. c. de ss.*, ubi tamen diftingunt, an quis fibi fpontaneo motu ex malo propofito, forfan confcientia delicti, dolorum intulerit, an melancholia alia animi impotentia. Priori cafu honefta feputura locum non habet, fed cadaver a Carnifice per feneftras dejectum in locum infamen conditur, & hæc feputura vocatur Canina feu afmina. Carpz. *lib. 2. def. 376. n. 10. 11.* Pofteriori vero cafu feputura in Cæmeteriis admittitur, ceremoniis tamen moderatis, absq; ordinaria proceffione, fine campanarum pulfu, ita ut aliquando loco hymnorum funebrium, pœnitentiales adhibeantur. Carpz. *tit. l. def. 377.* Huc porro referunt cadavera delinquentium in reatu mortuorum. Id *def. 379.* modo fuerint de crimine confefsi & convicti. Id *def. 380.* Et in genere contemtores verbi divini & facramentorum. Sed hic anceps

anceps dubitatio est, quoniam pro talibus habendi, cum sæpius tales a mundo judicentur, qui nihil minus quam contemtores verbi divini sunt, & alii non habeantur pro contemtoribus, qui tamen tales sunt. Plerumque enim ad externam tantum respicimus frequentationem templorum, hosque nequiquam contemtores verbi divini existimamus, cum tamen Deus Cor dijudicet. Sed hæc *ὡς ἐν παρόδῳ* Merito vero explodit Il. Dn. Stryk. *in us. Mod. cit. l. c. 1. §. 10.* Illam consuetudinem quarundam Ecclesiarum, quæ infantes non baptizati & puerperæ inter labores partus mortuæ extra Cœmiterium sepeliuntur, quasi infantes nondum facti membra Ecclesiæ & puerperæ in impuritate mortuæ, adeoque sepultura Ecclesiam pollui, hæc enim principia crassum redolent Papismum. De reliquis vid. Ill. Dn. Stryk. *in not. ad J. E. Bruun. c. 2. §. 2. §. 12.*

§. XII. Objectum electionis decet esse locus non interdictus. Ubi statim quæstio oritur de sepultura intra Civitatem eligenda, num illa permitti possit. Equidem si praxin respicimus, nihil frequentius est quam sepeliri mortuos in templis vel cœmiteriis intra Civitatem erectis. Docuit tamen solide Excell. Dn. Thomas. *Jurispr. div. l. 3. c. ult.* hoc minus recte fieri, imo injuste, ob rationes ibi adductas, quæ suo robore non destituuntur. Olim certe variis in Conciliis Sepultura in templis interdicta fuit. vid. fufus Gonzalez. Tellez. *ad c. 1. X. de sepult.* Ill. Dn. Stryk. *c. 1. §. 13.* Sed progressu temporis tales justissime prohibitiones evanuerunt, credo propter Parochorum & ipsius Ecclesiæ interesse. Unde & hodie electio sepulchri in templis interdicta non est. Equidem de jure Canonico requiritur, ut talis Ecclesia eligatur, quæ habet jus sepeliendi: verum apud nos id parum dubii habebit cum plerisque Ecclesiis jus sepeliendi datum.

§. XIII. Cum vero multi pagi sint, qui nec Ecclesias nec cœmiteria hactenus habuerunt; sed mortuos suos ad matricem Ecclesiam deferre obstricti fuerunt; Quæstio oritur an in proprio Pago locum quendam eligere possint, in quem mortuos suos inferant? Certe exstructio Cœmiterii privata autoritate fieri non potest, adeoque tota cognitio hujus rei penes Consistorium est, quod non facile denegabit exstructionem, si novum Cœmiterium

Quoniam contemtores verbi divini indigni sepultura judicandi. An infantes non dum baptizati sepeliendi.

An sepultura intra Civitatem eligi possit.

An rustici in proprio pago locum eligere possint ad sepulturam.

*Autoritate
Consistorij
quilibet sibi
privatum dor-
mitorium
constituere
potest.*

*Non electa
sepultura
sepul-
chrum
majorum
attendendum.
Sepul-
chrum ma-
jorum
quid.*

terium commodiori & expeditiori corporum demortuorum sepulturæ inservire possit, modo emolumenta funeralia non subtrahantur Ecclesiæ Parochiali, Parochoq; cujus tunc nullum vertitur præjudicium. Conf. Ill. Dn. Stryk *cit. l. §. 12.* Qvin & §. seq. 13. docet, superioris sive Consistorij concessione impetrari posse, ut liceat alicui privatum dormitorium pro se suaq; familia habere, præsertim si templum nullum illic loci adsit. Alias si quis propria autoritate ejusmodi locum eligeret, id non admitteretur, ut prælaudatus Dn. Strykius *in not. ad Jus Eccl. Brunem. lib. 2. c. 2. §. 12. verb. extra cæmeterium.* Contendit referens casum, ubi nobili cuidam hoc denegatum fuerit, qui extra Cæmeterium locum certum ad familiæ suæ sepulturam destinaverat, cuiq; propterea in punctum, ut in proximo templo, cujus sacris hætenus usus fuerat, funus inferret. Unde & apud Canonistas electio sepulturæ in loco minus religioso inepta reputatur. Gonzalez, *ad c. 3. X. de Sepult. n. 6.*

§. XIV. Deinde diximus §. 8. quemlibet in Ecclesia Parochiali esse sepeliendum, modo non habeat sepulchrum majorum. Hoc enim Parochiæ præfertur, si non elegerit aliam sepulturam proprio licet renuente Parocho. Murga. *de benef. Eccl. cit. l. n. 794.* Modo (1) constet de existentia talis sepulchri, in quo qui se fundat probari debet. Sperell. *Decis. for. Eccl. 88. n. 5.* (2) Cadaver absq; periculo & in commodo magno ad majorum sepulturam deferri possit. Murga *cit. l.* Sepulchrum autem majorum dicitur, ubi pater vel avus reliquiq; majores elegerunt sepulturam ut tamen illa electio fuerit facta ex certo consilio, non ex accidenti seu casu, veluti quando pater in peregrinatione mortuus, & sic in loco illo ubi mortuus est, fuerit sepultus: Tunc enim hoc sepulchrum majorum haberi nequit. Id. *cit. l. n. 9.* Respiciuntur autem hic imprimis ad ascendentes proximiores: Murga *cit. l.* Unde si pater & avus habeant diversum sepulchrum a sepulchro proavi, potius filius est sepeliendus in avi & patris sepulchro, quam in proavi. Idem dicendum si pater & avus diversa sepulchra elegerint. Barbosa *de jure Eccl. l. 2. c. 10. n. 32.* Ubi addit hanc rationem, quod sepulchra inter mortuos comparentur domicilio inter vivas, filius autem sequatur domicilium Patris

tris & non aliorum ascendentium *l. assumptio. ff. ad municip. qvæ cer-*
te ratio melior est, qvam Petri de Anchor. qui in c. 15. qvi de Se-
pult. in 6. vers. secundum qværo. n. 4. Facete ait, quod si antiquo-
 rum sepulchrum paterno esset præferendum, oporteret quære-
 re agrum Damascenum, ubi ortus est Adam, communis omni-
 um Parens. Emendare tamen hanc ipsam rationem voluit. A-
 lex. Sperellus *Decis. cit. n. 9.* inqviens, quærendum potius esse
 montem Calvarium ubi Adam sepultus, cum hic de sepultura
 non de ortu tractetur. Sed has ineptias retulisse est refutasse.

§. XV. Cæterum hodie notiora sunt sepulchra familiaria & *Sepulchra*
 hæreditaria Erb- oder Geschlechts-Begräbnis/ quorum diversitas *hereditaria*
 ex ipso jure Romano dependet. Illa enim dicuntur, quæ quis *et familia.*
 sibi suæq; constituit familiæ. Hæc vero, quæ quis sibi hæredi-
 busq; construxit. *l. 5. ff. de Relig.* Utraq; certe latius patent, quam
 ipsum sepulchrum majorum, quamvis sepulchrum familiæ quo-
 dammodo ad majorum referri possit, cum in illud jus inferendi
 habeant masculi descendentes ex primo acqvirente etiamsi he-
 redes ejus facti non fuerint *l. 13. C. de Relig.* si scilicet familiæ vox
 strictè capiatur, pro agnatis, so eînes Stammes/ Nahmens/ Schil-
 des und Helmes seyn. Ill. Dn. Stryk. *in Us. Modern. ff. tit. de Relig. Et*
sumt. funer. c. 2. §. 5. 6. Quamvis si in sensu latiori sumatur vox fa-
 miliæ, omnes omnino comprehendat, qvi ex primo acqvirente
 ullo modo descendunt, quod ex verbis acqvirentis dijudican-
 dum. Id. §. 7. At hæreditarium a sepulchro majorum magis
 recedit, cum ad qvosvis hæredes etiam extraneos in testamento
 institutos transeat *Thefaur. lib. 1. qv. for. n. 2. Gonzalez. Tellez.*
ad c. 1. X. de sepult. n. 7. Hæc ergo sine dubio, si non alia fuerit e-
 lecta sepultura, proprie Parochiæ præferenda erit. De fune-
 ralibus hoc nihil addo, cum hac materia ad jura *fructuum Parochi-*
alium pertineat.

§. XVI. Atq; hæc de jure Parochiali circa Sepulturam com- *De jure pa-*
 petente sufficiant. Ultimo illud inqviere placet, utrum Paro- *rochi circa*
 cho competat jus quoddam dirigendi exequias & disponendi de *exequias.*
 funere? Qvî Canonistæ hic aliqvod jus Parochis suis adscri-
 bant, dubium non est. vid. August. Barbosa *Collect. Apost. Decis.*
 578. De nostris Parochis idem asserendum censeo, qvatenus
 cura

*Dispositio
de Sepul-
tura non
competit
Parochiis.*

cura simul habet proprium interesse annexum, veluti de habendis funebribus concionibus, de funere solenniter ducendo, quamvis si eorum nullum veretur præjudicium, non adeo video quæ ratione jus quoddam circa exequiorum dispositionem prætendere jure possint. Nam an sint honesta sepultura afficiendi nec ne defuncti, cognitio non est Parochorum, sed Magistratum Politici, qui jus puniendi habet: Denegatio enim sepulturæ honestæ pœna est, quam non infligit, nisi qui jus puniendi habet. Sic & potestas de Ceremoniis in funere adhibendis, de concionibus funebribus ordinandis & aliis ad liturgiam pertinentibus, spectat ad Consistorium, non vero ad parochum & sic jus Parochiale ad dispositionem exequiarum se non extendit. Ill. Dn. Stryk. *cit. l. c. 4. §. 5.* Cæterum quæ de Concionibus Funebribus hic afferri poterant, rectius excutientur in materia de fructibus Parochialibus.

CAP. III.

De Jure Parochiali circa benedictionem

Conjugium Sacerdotale & Visitationes domesticas.

§. I.

*Jus Parochiale circa
iseglogias.
Origo
iseglogias*

QXerit quoque sese jus Parochiale circa iseglogias variis modis, postquam illa semel in legem transit. Antiquitus enim illa videbatur esse liberi arbitrii, & fieri solebat majoris sinceritatis declarandæ gratia, sicuti quoque; alia negotia in publica Ecclesia seu congregatione fidelium fieri solebant, veluti manumissiones &c. Et ita nullum jus Parochiale in eam fungi poterat: Postquam autem legibus Ecclesiasticis injuncta, & sic hodie necessario adhibenda; Parochi quoque; aliquid jus sibi vindicant circa illam observandum.

*Jus Parochiale circa
proclamationem.*

§. II. Præcedere autem benedictionem sacerdotalem necessario debet publica proclamatio & quidam Jura in solenni actu expedienda a proprio Parocho, id quod quoque sancitum legimus in Concilio Trident. *sess. 24. de Reform. c. 1.* ubi ita: *In posterum antequam matrimonium contrahatur ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis festis diebus in Ecclesia inter Messarum solennia publice denunciatur*

nunciatur inter quos matrimonium fit contrahendum. Primo itaq; videndum quoniam proprie Parochus fit adhibendus; Si praesertim sponsus & sponsa diversas agnoscant Parochias. Res enim expedita est, ubi idem sponsus & sponsa est Parochus. Videndum itaq; utrum sponsus & sponsa in diversis locis habitent, an vero in eadem Civitate in diversis tamen sint Parochiis. Priori casu Canonistae denunciationem in utraq; Parochia fieri debere volunt. Possevin. *de offic. Curat. c. 10 n. 8.* Sanchez. *de Matrim. lib. 3. disp. 6. n. 4.* Fit enim talis publicatio, ut scientes contrahentium impedimenta illa detegant, sed in vicinia mulieris non possunt scire impedimenta viri & vice versa. Et haec tenus Canonum dispositio in ratione fundata est, variisq; in ordinationibus Ecclesiasticis confirmata. Sic in *Ordin. Eccl. Saxon. art. gener. B. S.* So dann die neuen Eheleute/sie seyn jung oder alt/welche sich aufzubiethen begehren/nicht in einer Stadt oder einem Dorffe wohnen/soll der junge Geselle von dem Pfarrer/in dessen Kirch/Spiel die Jungfrau wohnet/so ihm verlobet ist/ein Zeugniß nehmen an seinem Pfarrer/da er geboren oder erzogen/und sich daselbsten/als da er bekant/auch aufbiechen lassen/und derhalben nachmals diesem Pfarrer ein Zeugniß von seinem Pfarrer bringen/ohne welches ihm der Pfarrer nicht aufbiechen noch trauen soll. Hinc si Parochus impedimentum noverit. v. c. quod in gradu prohibito contrahere velint nuptias, recte iis denegat proclamationem. vid. *Carpz. lib. 2. Jurispr. Consst. tit. 5. def. 71. n. 5.* Petr. Muller. *de Hierologia Sc. Et. 2. §. f.* Id ipsum ejusq; Canones agnoscunt Barbof. *de offic. & pot. Paroch. p. 2. 21. n. 6.*

§. III. Id vero minime possum probare, quod in nostris Ecclesiis ita rigide & stricte huic juri proclamandi insistatur, ut unice ad Parochos restringatur, cum tamen ito saepius accidere possit ut denunciatio in utilis & sine effectu maneat. Et e re sane Ecclesiarum nostrarum foret, ut hac in re Canonum dispositionem rite observaremus. Hic saltem illud praemitto, quod proclamatio fit loco edictalis Citationis, adeoq; ideo fiat, ut citentur omnes intra certum tempus, quorum interest, matrimonium hoc non consummari. Citatio autem edictalis in iis locis fieri debet, ubi probabiliter constat, citationem in eorum notitiam venire posse, quorum interest. Quod si enim in locis ni-

*Si Sponsa
& sponsus
in diversis
locis habi-
tent pro-
clamatio
fit utrobi-
que.*

*An precise
proclama-
tio facien-
da in pa-
rochia
propria.
Finis pro-
clamatio-
nis.*

misremotis, vel alias in idoneis fiat, citatos regulariter non ar-
ctat. Gail. 1. *Obf.* 57. n. 1. Vid. Ill. Dn. Stryk. *Introd. in prax.* c. 4. §. 3.
Et talis proclamatio quoq; sæpius fieri solet ex suggestu. Jam
itaq; si desponsato per longum tempus in aliqua Parochia vixe-
runt, non improbare possum, si tali casu proclamatio in Parochia
fiat, non quidem ex eo quod proclamatio ad jus Parochiale ita
pertineat, sed quod omnino probabile sit, posse talem proclama-
tionem in notitiam eorum venire, quorum forsitan interesse po-
test, & qui contrahentium impedimenta norunt. Ast ubi con-
trahentes brevi ante proclamationem Parochias suas mutarunt,
tunc merito non tam ad Parochiam præsentem foret respicien-
dum, quam potius ad illum locum, ubi diutius versati sunt, quia
omnino probabile est, ibi desponsationem rectius in notitiam e-
orum perveniri posse, quorum interest & qui impedimenta no-
runt. Sed quantum quidem mihi constat vix est ut id in no-
stris Ecclesiis observetur, postquam Parochi crediderunt, jus
hujus citationis partim esse juris Parochialis, adeoq; præcise ad
Parochiam esse adstrictum. Melius certe hac in re Pontificio-
rum doctrina cohæret. Ita enim Sanchezius *de Matrimonio lib. 3.*

*Proclama-
tio ali-
quando
in veteri
Parochia
facienda,
si nota
non diu
contra-
hentes fu-
erint.*

*Ubinam
facienda
proclama-
tio si con-
trahentes
plura do-
micilia ha-
beant.*

*Quenam
Parochus
ante pro-
clamationem obser-
vare debe-
at sec. Con-
stit. Saxon.*

*Disp. 6. n. 6. Debent, inquit, hæc denunciations fieri in utriusq; Parochia,
ubi diutius versati sunt, & principaliorem habent larem, & verosimili-
us est fore ut sciantur impedimenta. Probatur, quin ideo fiunt, ut con-
trahentium impedimenta detegantur; at cum brevem moram in aliqua
Parochia contraxere, ignoti sunt, impedimenta q; ignorabuntur. Et
paucis interjectis: Hinc inferitur, non opus esse fieri in Parochia, in
qua est moderna habitatio, quia id nullo jure petitur & esset nimium mul-
tiplicare denunciations. Hinc & porro inferunt Canonista, quod,
si contrahentes plura habeant domicilia seu Parochias, facien-
dæ sint ejusmodi denunciations in ea, in qua diutius habita-
runt, vel potius in ea, in qua verosimilius est sciri impedimenta.*
Barbos. *de eff. ut potest. Paroch. P. 2. c. 21. n. 18.*

§. IV. Eqvidem in *Ordiz. Elect. Sax. art. gen. 13.* sancitum lego,
daß wenn neue Eheleute/sich bey dem Pfarrer jedes Orts anmelden/soll-
der Pfarrer sie eigener Person/ und da sie noch im Jungfräustande auch
ihre Eltern/ Vormünde und nechste Anverwandte/ so bey dem Verlöbniß
gewesen zu sich erfordern/ und sie befragen/ ob das Verlöbniß mit der
Etern

Eltern Vorwissen und Bewilligung geschehen / ob sich keines unter ihnen beyden hiebevorn mit einander ehelich verlobet / ob sie einander nicht mit Blutfreundschaft oder Schwägerschaft verwandt / daß sie nach Göttl. und Kayserl. Rechten ic. einander nicht ehelich beywohnen könnten / und da zwischen ihnen eine Freundschaft in welchem Gradu &c. Porro quoq; in eadem constitutione injungitur Parochis, daß die Pfarrer sich mit Fleiß erkundigen sollen / ob sie öffentlich in der Kirchen mit der Gemeine Gottes das Hochwürdige Sacrament des Leibes und Blutes Christi empfangen haben / und da es junge Leute / ob sie auch ihren Catechismus gelernt / ohne dessen Erkenntniß sie nicht aufgebothen werden sollen. Conf. Zepper. de Polit. Eccl. lib. 1. tit. 15. Schulz. in *Synops. instit. pe Nupt. lit. a.* Idem quoq; constitutum est in *Ordin Eccl. Magdeb. c. 10. §. 14.* Verum hæc quidem eo conducunt, ut Parochus possit exquirere de impedimentis, quantum quidem in sua Parochia de iisdem constat. Sed illa tamen difficultas superest, quod non semper de illis constare possit in præsentia Parochia, cui difficultati vix commodius succurri posse reor, quam si denunciationes iis locis instituantur, ubi probabilius sciri impedimenta possunt, ne alias in meram transire videantur ceremoniam.

§. V. Cæterum præter proclamationem in nonnullis locis *Quatenus Parochus sponsalibus inter-* exigi solet præsertim in pagis, ut Paroch, loci ipsi interfit *esse debeat* sponsalibus inter- presse constitutum in der renovirten Fürstl. Wolfenbüttel. *Ver-* ordnung / wegen verbotenen heimlichen Verlobungẽ de Ao. 1693. d. 4. *esse debeat* Jan. ibi: die Leute auff dem Lande mit Zuziehung ihres Pastoris und Seel-Sorgers in einige Verlöbniß sich einlassen sollen ic. Quod ad hoc omnino conducit, ut eo minores fraudes possint concurrere, quamvis alias consensus & præsentia Parochi de essentia sponsaliorum non fit.

§. VI. Apparet quoq; ex fine prædicto proclamationum, eas *Ubi adhibenda pro-* tantum in casibus ambiguis necessarias esse. Nam ut optime *clamatio* animadvertit Ill. Dn. Stry. in *not. ad jus Eccl. Brunnem. lib. 2. c. 16. §. 6.* si satis constet, inter partes desponsatas nullum impedimentum vel sanguinis vel alterius desponsationis vel Clandestinitatis adesse, etiam sine proclamatione publica benedictio sacerdotalis

*Confessorij
dispensati-
one remit-
titur pro-
clamatio*

*constitutio
Joannis
Friderici
Ducis
Brunsvic.
& Luneb.*

cedi potest; frustra enim adhibetur hoc, cujus nullus superest effectus. Ut plurimum tamen specialem Confessorij dispensationem requirunt, vid. Carpz. lib. 2. def. 139. præsertim si publicis Constitutionibus Ecclesiasticis universaliter & absq̄ limitatione proclamationes injunctæ fuerunt. Exstat Johannis Friderici Gloriosæ memoriæ Ducis Brunsvicensis & Lüneb. Constitutio von den Privat-Copulationen de anno 1675. d. 15. April. ubi omis-
sio proclamationum diserte inhietur: ita enim ibi disponitur:
Von Gottes Gnaden Wir Johann Fridrich etc. Nachdemmal unsere in Gott ruhende Fürstl. Vorfahren in dero vorlängst aufgerichteten Kirchen-Ordnung ausdrücklich und heylsam verordnet/ daß die jetzigen Personen/welche in den Stand der heiligen Ehe zu treten begehren/nicht alleine zweente Sonn- und Feyer-Tage vor der Hochzeit von den Canzeln aufgebohen/sondern auch dieselbe darauf in der Kirchen öffentl. copuliret und getrauet werden solten. Ob wir unnt wohl in gnädiger Zuversicht gestanden/ es solte solcher heylsamen Verordnung/ der Schuldigkeit nach allenthalben gelebet seyn/ so haben wir doch in der That das Widerspiel gefunden/ indem die öffentliche proclamation numehro für ein unartiges und fast verkleinerliches Werk gehalten wird/ ja es mit der Hoffart leider dahin gekommen/ daß fast einjedweder dafür hält/ es gereiche ihm zu einem sonderbaren Despecte/ wenn er sich in der Kirchen öffentl. abkündigen und für Gottes Angesicht trauen lassen soll. Gestalt wir denn mit unaufhörlichen Ansuchungen um die Privat-Copulation zu unserm grossen Mißfallen bißhero sind angelauffen und befehliget worden. Wann wir aber solcher Unordnung länger den Lauff zu lassen nicht gemeynet/ sondern vielmehr eingebild-
tes Einsehen dahin zu haben/ und dasselbe abzustellen/ tragend hohen Landsfürstl. Obrigkeit und Amts halber uns schuldig erachten. So ordnen setzen wir hiemit gnädigst/ daß so viel die vom Adel betrifft/ es bey der in dem Gandersheimischen Landtages Abschiede wegen der Copulation und Fürbitte enthaltenen Verordnung sein Verbleiben haben die übrige verlobte Personen aber/welche das vorhabende Christl. Ehemerk in Gottes Nahmen zu vollziehen gedencken/ sollen nach vorhergegangener zweymaliger proclamation auf der Canzel/ und zwar auf verschiedene Sonn- und Feyer-Tage sich öffentlich in der Kirche und vor der Christl. Gemeine/nicht aber in Privat-Häusern copuliren

ren und trauen lassen da aber irgend der Bräutigam oder die Braut erhebliche Ursache hätten/warum die Trauung jetzt berührter massen nicht in der Kirche geschehen könnte/und dannhero bey uns die Privat Copulation unterthänigst solte gesucht werden/wollen Wir zwar befindenden Umständen nach darin gehelen/es ist aber unser gnädigster Wille und Meynunges/ daß die jenigen/ so die Privat Copulation verlangen/nach Befindung ihres Standes und Vermögens 18. 12. oder 6. Rthl. so ad pios usus zu verwenden / vor solche Dispensation unserm Consistorio ohnfehlbar auszahlen und entrichten sollen &c.

§. VII. In casu tamen necessitatis specialem illam dispensationem non requiri evidens est, veluti si sponsus sit in procinctu itineris militiæ vel Reipubl. causa. Carp. l. 2. def. 141. Hac vero absq̄ necessitate omissa varias secundum statuta locorum contrahentes incurere solent pœnas. Sic in der renovierten Fürstlichen Verordnung wegen verbotenen heimlichen Verlobungen de Anno 1693. d. 4. Januar. qvæ tractatui Ill. Dn. Strykii de dissertu sponsal. appendicis loco adjecta ita disponitur: Wenn auch einige Verlobte eher und bevor sie an dem Orte da sie eingepfarrt/ öffentl. von der Cangel proclamiret und abgekündiget und andern Orten in oder ausserhalb Landes es sey unter was Schein es wolle/ unsers in Gott ruhenden Hn. Vaters publicirten Kirchen-Ehe- und Verlobniß-Ordnung zuwider sich copulieren und trauen lassen (es wäre denn/daß aus bewegenden Ursachen von uns oder unserm Fürstl. Consistorio solches verstattet würde) sollen dieselben allemal wenigstens je de Person mit 100. Thl. und da dieselbem so viel in bonis nicht hätten/ mit schwerer Gefängniß/ da aber auch andere beschwerliche Umstände mit unterlieffen/ insonderheit/wenn sie sich mit andern Personen ordentlich vorhero versprechen/ härter und nach Ermäßigung der Käyssel. Rechten an Ehre/Leib und Guth bestraffet werden. In eo tamen ut plurimum consentiunt, qvod omissa denunciatio matrimonium non reddat nullum, ut ita liberi inde nati omnino sint legitimi. vid. Christin. Vol. 1. Decif. 327. Dissentit quidem Menochius lib. 4. conf. 398. n. 4. Existimans matrimonium nullum esse, cum denunciatio pro forma sit, id quod deducit ex verbis Concilii Trident. de nunciationibus factis, cum duo ablativi absoluti involvant conditionem, hæc vero formam. Sed hæc ratio valde hiulca est,

In casu necessitatis dispensatio non requiritur. Pœnaomissionis proclamationis.

Omissa proclamatio matrimonium non reddit nullum.

*Pœna Pa-
rochorum
omittenti-
um procla-
mationes.*

est, ex infinitis instantiis potest refelli unde hunc abire merito ju-
bemus. Interim hoc facile concedimus. Parochos omissioni
consentientes & interesse benedictioni præsumentes, pœnam
condignam incurrere *c. f. in f. X. de clandest. de sponsal.* Peccant
autem hi in eo quoq; , quando propria autoritate omittunt de-
nunciationes, ex hoc vano prætextu, se vereri, ne aliquod im-
pedimentum malitiose adferri possit. Cum potius Parochi,
denunciato aliquo impedimento, aut aliquo ejusdem rumore,
teneantur de eo inquirere, & supersedere ab ulteriori progressu
& rejicere rem ad Consistorium. Et ita Parochum, qui amissis
denunciationibus ad matrimonium processerat ex ejusmodi va-
no metu, pro merito punitum fuisse testatur Christianæ, *cit. l. n. 17.*

*Proclama-
tio est edi-
ctalis ci-
tatio.*

Trina.

*Parochi
proclama-
torum no-
mina cer-
to libro an-
notare de-
bent.*

*Debet fieri
tribus di-
versis die-
bus Domi-
nicis-*

§ VIII. Forma hujus proclamationis ex ejus fine dependet. Di-
ctum videlicet est, eam esse edictalem citationem. Ill. Dn. Stryk,
in not. ad jus Eccles. Brunnem. l. 2. c. 16. §. 6. verb. publicæ proclamationes
inde & olim fiebant edictis affixis in valvis ædium sacrarum Cy-
præus *P. 1. de jur. Connub. c. 11. §. 13. n. 7.* Panormit. *ad c. f. X. de Cland.*
desp. Hinc Trina proclamatio & quidem per tres hebdomadas
tribus diebus Dominicis proxime sese subsequenibus fieri debet
Zepper. *de Polit. Eccl. lib. 1. c. 15.* Id quod etiam diserte in Concilio
Trident. *Sess. 24. de Reform. c. 1.* cautum. Et ut de hoc legitime
constet, constitutum est in *Concilio Trident. Sess. 24. de Reform. c. 1.*
ut & in plerisq; statuum Evangelicorum Constitutionibus Ec-
clesiasticis, ut quilibet Parochus peculiarem librum habeat, in
quo a se proclamatorum ut & copulatorum nomina, diem & lo-
cum contracti matrimonii scribat, eundemq; successori relin-
quat, ut in futurum etiam fieri fides possit. Gerhard. *de Conjug. §.*
463. Et horum librorum Parochialium quam maximum ulum
esse in probatione matrimonii sollemniter vel rite contracti docet
Menoch *Cons. 199. n. 3. seqq.*

§. IX. In eo itaq; proxime ad naturam edictalis citationis ac-
cedit, quod hæc proclamatio fieri debeat ante nuptias tribus die-
bus Dominicis, quod etiam Concilio Tridentino statutum ceu
§. 2. vidimus. Unde in iis Parochiis ubi una die vice bina aut
Trina conjunctim fit proclamatio, recessum esse a genuina cita-
tionis indole & ibi nudam saltem ceremoniam esse apparet. Im-
pro-

probat merito hunc morem Ill. Dn. Stryk. *in not. ad J. E. Brunncit. l.* ostendens actum ea ratione esse frustraneum, & comminationem silentii, quæ proclamationi subjungi solet, nihil operari posse, si nullum contradicendi tempus relictum fuerit. *Rectius*, inquit, *ratio juris civilis attendenda foret, quod unam citationem peremptoriam pro trina simplici admittit, sed tunc si trium simplicium citationum tempus contineat.* Verum quid frequentius, quam una die & proclamationes fieri, & statim finitis sacris copulari personas desponsatas? Cæterum licet vel maxime proclamatio suos legitimos habuerit terminos, hisq; præterlapsis copulatio sacerdotalis accesserit, excluduntur quidem qui ejusmodi allegant causas, quæ dirimunt matrimonium, sed non illi, qui plane negant matrimonium, ut scilicet plane matrimonium subsistere non possit, veluti si juncti sibi fuerint in gradibus divina lege prohibitis, tale enim conjugium, ut ut maxime impedimenti hujus conscius siluerit, nullo tempore convalescit. Ziegl. *ad Lancell. l. 2. tit. 15. §. 1. verb. minime.* Deinde ex omiſſa denunciatione excluditur quidem is, qui agere poterat, sed Magistratui eo ipso non ligantur manus vindicare crimen binorum sponsal. Carpz. *P. 4. c. 20. d. 5. 6.*

§. X. Ipsa tamen benedictio magis propria est Parocho, quam denunciatio. Apud Pontificios hac de re nullum superest dubium, præsertim cum in Concilio Tridentino *sess. 24. de Reformatione. c. 1.* expresse sanciat: *Qui aliter quam presente Parocho vel Sacerdote de ipsius parochi seu ordinarii licentia & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse, decernit, prout eos presenti decreto irritos facit & annullat.* Et paucis interjectis: *Statuit q̄ benedictionem a proprio Parocho fieri, neq; a quoquam nisi ab ipso Parocho vel ab ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alij Sacerdoti concedi posse quacumq; consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est vel privilegio, non obstante.* Conformarunt quoq; se in hoc passu nostræ Ecclesiæ ad mores Pontificiorum cum variis constitutionibus Ecclesiasticis idem inculcetur. Sic in *Ordin. Magdeb. Eccl. Ecclesiasticæ. c. 10. §. 16.* dicitur. *Und sollen weder in Städten noch auf den Dörffern frembde Leute/so in eines andern Pfarrers Kirch-Spiel gehören/ ohne*

*Effectus
proclama-
tionis le-
gitima.*

*Benedictio
a parocho
facienda.
ex jure Ca-
nonico.*

*Consensus
nostræ
rum.*

desselben Wissen und Willen/ noch vielweniger die gar fremde und unbekant seyn/ auffgehoben oder copuliret werden. Idem stabilitum reperio in der Chursl. Sächs. Ehe-Ord. *ii.* von Copulation u. Hochzeiten ibi: kein Pfarrer soll auch einige fremde Leute/ so nicht in seine Pfarre gehöriq/ copuliren oder zusamen geben/ in Ansehung/ daß viel und oftmal allerley Unrichtigkeit hieraus erfolgen. Rationem duplicem hujus rei affert Carpz. *l. 2. def. 148. n. 2.* (1) quod alias Parochus defraudetur suis redditibus (2) quia Parochus extra Dioecesin suam actus ministeriales exercere prohibetur. Scilicet hæc sunt duo futura juris Parochialis.

Rationem hujus juris.

Qvis hic dicatur proprius parochus ubi sponsa & sponsus habent diversas parochias.

§. XI. Videndum vero ante omnia quisnam ad effectum hunc Parochus proprius dicatur. Quid enim si sponsus & sponsa diversas agnoscant Parochias? Video hic Canonistas in diversa abire. Alii enim hic facultatem eligendi concedunt novis nuptiis, coram quo Parochus, an sponsi an sponsæ contrahere & benedictionem suscipere velint, cum non sit major ratio de uno quam de altero, & Parochus unius censeatur Parochus utriusq; quia sunt quasi una persona, cum unus sit contractus, isq; divinus unumq; sacramentum (ita ex hypothesi falsa loquuntur) utriusq; Ægid. Conink. *Disp. 17. de Matrim. dub. 2. n. 19.* Sanchez. *de Matrim. l. 3. Disp. 19. n. 4.* Alii respiciendum esse ad Parochiam autumant, ubi scilicet matrimonium contrahitur; Navarrus *lib. 4. Consil. tit. de sponsal. Consil. 52.* Quæ sententia ex eo fundamentum accipit, quod Parochus in omnia illa negotia, quæ intra suam Parochiam expediuntur, jus suum Parochiale exerceat, quemadmodum etiam in nostris Parochiis id passim observamas. Verum non adeo rigidi hic sunt saniores Pontificii, adeo ut pleriq; licitam esse assistentiam Parochi alienæ Parochiæ putent sine consensu & licentia proprii Parochi illius Parochiæ in qua matrimonium. Contrahitur veluti si Parochus sponsi in Parochia sponsæ desponsatos copulare velit, ut testatur Murga *de benef. Eccl. qv. 2. §. 8. Sect. 1. n. 6. 42.* Sanchez. *de Matrim. l. 3. Disp. 19. n. 7. seqq.* Cum hæc benedictio secundum hypothesin Canonistarum referatur ad actus voluntariæ Jurisdictionis quales etiam valide extra Parochiam exercentur Sanchez. *c. l. n. 11.* Vix tamen est, ut eadem libertas nostris in Ecclesiis locum

Respicitur ad Parochiam sponsæ.

fibi vindicet, cum apud nos regulariter respici solet ad Parœciam sponsæ, ibiq; Copulatio sacerdotalis fieri, cum deductionem in ædes mariti præcedat. Dn. Schilter. *Instit. Jur. Can. lib. 2. tit. 11. §. 9. in f.* Imo si vel maxime sponsa alibi degat, nec cum sponso in eadem moretur Civitate, ratio decori hodierni vix permittit, ut sponsa possit venire ad sponsum, quin sponsum hactenus ejus Parochiam qvoad hunc effectum sequitur licet sponsa uxor ejus facta, Parochiam viri sui sequatur.

§. XII. Quinam vero Parochiani qvoad tunc effectum habendi jam breviter videndum, utrum scilicet sola habitatio sufficiat; an vero quoq; constitutio domicilii requiratur. In disquisitione de Parochianis jam diximus acquiri Parochiam qvoad administrationem Sacramentorum maxime ex præsentis habitatione, & cum Canonistæ matrimonium ex sua hypothese etiam inter Sacramenta referant, aliter vix fieri potuit, quam ut hic in primis ad præsentem respicerent, habitationem. Quia vero hic actus benedictionis ordinarie tractum temporis admittit, hinc distinguendum, utrum quis longo aliquo tempore in Parochia versatus vel animum habeat ibi commorandi, an vero mox revertendi propositum? Priori casu admittunt Canones Parochum ejus Parochiæ, in qua hactenus desponsandi per tempus non modicum fuerunt versati, nunc vero posteriori. Hinc qui ruri degunt, recreationis gratia, ibi non possunt copulari, cum animum revertendi habeant. vid. Sanchez. *de matrim. lib. 3. Disput. 23. n. 11.* Equidem cum in nostris Ecclesiis magis respiciamus ad Parochiam sponsæ, illa vero non adeo solet peregrinationibus indulgere, rarior hic casus erit. Unde Studiosus cum virgine Civica jungendus sequitur Parochiam sponsa & sic non adeo controversiæ hac de re oriri possunt.

§. XIII. Cæterum possent hodie facilius controversiæ oriri, ubi sponfus & sponsa diversæ sunt Religionis, & disputatur cur jusnam Parochus Hierologiam perficere debeat? Certe seculo XVI. talis controversia oriebatur inter Catharinam sororem Regis Galliæ Henrici IV. & Ducem Barrensem cum illa Reformatæ Religionis esset addicta, nolletq; nisi a Reformato copulari, contradicente fortiter ipso Duce sponso ex ratione qvoad tale quid

Parochianus hic judicatur ex presenti habitatione.

Quid juris si sponfus & sponsa sint diversæ Religionis.

quid non possit citra injuriam Religionis Romano-Catholicae permitti. Ipse tam Rex Henricus IV. extraordinarie hanc litem composuit, dum in praesentia solenni ministrorum citra omnem solennitatem prehensa sororis manu eandem Duci in matrimonium tradidit, simulq; ut modeste sedulas Canonico-
rum & praesentis Archi-Episcopi oblocutiones reprimeret addidit: *Regis conclave locus sine dubio, sacer est, praesentia autem Principis omnem supplet solennitatem*, ut hoc ex Gallici Historici tr. *Histoire du Roy Henry le grand ad Ann. 1599.* recenset Petr. Muller. in not. ad Struv. Ex 29. §. 26. lit. Z. p. m. 354. Hæc quidem decisio tum extraordinaria fuit, eo majori tamen digna admirationi, cum alias Catholicae addicti Religioni sint adstrictiores ad Hierologiam, quam nos, nec Reges supplere illa possint, quæ pertineat ad sacra, imo & hodie apud nos communis illa sententia invaluerit, Hierologiam etiam necessario a Principibus Evangelicis adhiberi debere, de qua tamen sententia dubitari possit. Sed in privatis diversa subest ratio: Hi enim nexui juris Ecclesiastici subsunt, & talis decisio difficilius in eos quadrabit. Quid igitur dicemus, si sponsus A. C. addictus uxorem ducere velit Romana Catholica Religione addictam? Certe cum plerumq; ita receptum sit, ut sponsus sequatur sponsam, nisi aliter in ipsis sponsalibus pactis determinatum, stabitur Regulæ hactenus datæ. Sed qua conscientia interesse poterit A. C. addictus Hierologia Pontificiæ? Varias hic, qui casus conscientia conglomerant, supponunt circumstantias, sub quibus demum illam admittunt, de quibus vid. Muller. de Hierolog. c. 2. §. 1. quæ tamen tales esse videntur ut vix, in praxin deduci possint veluti *ut omnes Ceremonia Pontificiorum admittantur* id enim difficilius impetrabis. Ego & absq; hac conditione puto Hierologiam talem esse permissam, tum quia ita sponsus necessario interest huic actui, adeoq; tacitam approbationem non continet, si quid superstitiosi occurrat, tum etiam quia Hierologia potest varie fieri, & nullam certam formam a jure divino præscriptam habet. Et quæso, cur admittimus, A. C. addictum posse bona conscientia interesse Pontificiis sacris, ceu Muller. l. c. hanc affert simul rationem & tamen tot difficultates circa hanc quæstionem congerimus? Hoc facilius concedo nihil

*An salva
conscien-
tia quis
possit ad-
mittere
benedicti-
onem a Pa-
rocho di-
versa Re-
ligionis.*

nihil intentatum relinquendum ut adhibeatur Parochus nostræ religioni addictus, quia certe melius est benedictionem impetrare a Parocho tali: Sed tamen absolute necessarium esse non puto.

§. XIV. Quod si vero Parochus extraneus absque licentia proprii huic actui adhibeatur, hic quidem mores recessisse videntur a Canonum dispositionibus, Canonistæ enim assistentiam vel saltem ejus licentiam expetunt sub lege nullitatis, quia hoc ipsum proforma requiritur in Concilio Trident. quæ forma non adhibita matrimonium est nullum, adeo ut nequidem in articulo mortis hæc forma omitti possit, quod fufius enucleat. Sanchez. *de Matrim. lib. 3. disp. 17.* In nostris, ni fallor, Ecclesiis ubique fere locorum res aliter sese habet. Nihil ibi frequentius, quam ut si liberi metuant, ne parentes eorum sint dissensuri, clanculum Parocho ruri compellant, eosque ad Hierologiam iis impertiendam inducant ubi propterea matrimonium, quod ab alieno Parocho benedictio suscepta fuerit, non est nullum. Aliquando quidem accidit, ut tale matrimonium rursus rescindatur, sed non ob hanc, sed aliam causam, veluti ob bina sponsalia, ob deficientem parentum consensum, & forsitan non inutile foret, simul pœnam nullitatis huic copulationi annectere, quo eo majis contra parentum voluntates contrahentes matrimonium absterrerentur ab hac clandestina Hierologia. Parochus vero ita promissue admittens desponsatos variis subjectus est pœnis. Et quidem de jure Canonico tam diu suspenditur ab officio, donec ab ordinario Parochi offensi absolutionem impetraverit. P. Marg. *de benef. Eccl. qp. 2. Sect. 2. n. 661.* In Constitutione potentiss. Borussiae Regis FRIDERICI von Verlobnissen und Ehesachen de Anno 1694. d. 15. Decembr. §. 16. pœna est determinata his verbis: *Imgleichen die Prediger, so die oberwehnte Copulationes zuverrichten sich unterstanden / sollen ebenfalls willkührlich / doch exemplariter angesehen / und in specie die Prediger mit Entsetzung ihrer Aemter oder sonst bestraffet werden.*

§. XV. Cæterum quod Canones alieni Parochi assistentiam admittant ex concessione proprii, id in nostris Ecclesiis fere dependet ex concessione Consistorii. Ne tamen Parochus loci suis defrauderetur redditibus restringit dispensationem. Carpz. *Jur. Consist. disp. 1. r. 1. r. 1. r. 1.*

*Proprius
Parochus
de jure Ca-
non. adhi-
bendus sub
pœna nul-
litatis.
Secus ac in
nostris Ec-
clesiis.*

*Parochus
alienus be-
nedictio-
nem im-
pertiens
quando
punitur*

*Alienus
Parochus
adhiberi
potest ex
Consist. dis-
pensationse*

1. *Theff. 2. Imitetur Paulum Parochi & Rectores animarum, ut singulos rispr. Consiſt. lib. 2. tit. 8. def. 148. ad hanc conditionem, ut debitum ſemper ordinario Eccleſiæ miniſtro exſolvatur honorarium, quantumvis alii demandetur Copulatio ſacerdotalis. Adducit ſimul Id. cit. l. Reſcriptum hanc rem illuſtrans: Auf Nicol von Niſchwiß Pacht-Inhabers der Zellſchen Forberge Supplication, das er von ſeinen Weicht-Vater dem Pfarrer zu Marbach auf dem Schloſſe zu Raſſen getrauet werden möge/ wird ihm Supplicanten erlaubet/wenn er dem Pfarrer zu Raſſen mit einem Thaler verehret hat,daß er alsden den Pfarrer zu Marbach zu ſeiner Copulation gebrauchen möge.*

CAP. IV.

De Jure Parochiali circa viſitationes domeſticas :

§. I.

*Andetur
jus Parochial. circa
Viſitationes*

*Duplex
nexus notatur.*

Parochorum obligatio ad viſitationes domeſticas.

Forſan dubitari poſſet, an etiam tale jus Parochiale detur, tum quod viſitationes domeſticæ Parochorum rariores, tum quod potius obligatio in Parochis dicenda ad viſitationes domeſticas ſuſcipiendas, & juſ in Parochianis ad illas juſte petendas. Sed forſan ita eſſe debebat. Nullum jus magis languide exercetur quam hoc ipſum, de quo jam acturi ſumus. Parochiani non adeo libenter Parochorum ſuorum viſitationes expetunt, ut propterea querelas movere debeant. Et cum plūs oneris quam commodi in ſe habeant; facilius, quantum fieri poteſt, Parochi ſe ſubtrahunt huic oneri. Et nihilominus (quis crederet?) jus prohibendi Parochiale ſibi adſcribunt, vi cujus extraneorum Parochorum viſitationes in ſuis Parochiis avertere & impedire volunt, ex hac forſan quamquam futili ratione quod non liceat falcem in alienam meſſem mittere, & juſ Monopolii ita inturbare. Itaq; dupliciter peccatur, dum (1) proprius Parochus viſitationes illas plane negligit. (2) Jus prohibendi exercet, ne ex alia parochia poſſit Parochus, vos, in viſere. Tot inſauſtos abuſus peperit juſ illud cogendi ſeu Bannarium Parochiale.

§. II. Concurrit itaq; reſpectu Parochi, tum *Obligatio* tum *juſ prætenſum* quoad viſitationes domeſticas. Et primo quidem videamus

videamus de *obligatione*. Ideo scilicet vulgo dicuntur instituta Parochiæ, ut quilibet Parochus eo rectius animarum sibi concreditarum curæ præesse possit, omnes & singulos notas habere. Cura autem animarum consistit maxime in eo, ut singulorum vitam excutiat, diligenterq; inquirat in mores eorundem, quomodo quilibet domus suæ præsit, & si videat, multum adhuc integritati vitæ deesse; privatas intra parietes, admoneat, corrigat, & defectus emendet. Non enim Parochianorum collective sumtorum salus illi est commissa, sed potius singulorum. Ut hoc vero ex sacris confirmemus literis necessarium esse non duco, cum id non adeo illiquidum sit.

§. III. Verum ita forsitan esse debet. Quod si attendamus rationem nostrarum Parochiarum, vix fieri posse videtur, ut finis Parochiarum obtineatur. Sæpe in una aliqua Parochia ultra quatuor vel quinque millia hominum reperiuntur, cui duo vel tres Parochi præsent. Hi sine dubio insufficientes erunt, singulorum curam vix est, ut singulos externe notos habere possint, ne dicam jam de cognitione vitæ eorundem, de qua tamen maxime laborandum erat. Et tamen Parochiæ forsitan prædicantur, quod hunc finem valde promoveant. Imo vero nonnulli Parochorum tam impudentes & sui immemores fuerunt, ut visitationes tales domesticas ad obligationem parochial. spectare negarent; forsitan ideo, quia ægre tulerunt dari obligationem quandam parochial., cum tamen forsitan mallent solum jus exercere in parochianos, ut Parochianis nullum jus adversus eos competere. Quod ergo potissimum ad curam Parochialem & finem Parochiarum institutorum spectat, id omittitur & negligitur.

§. IV. Cæterum hic me non adeo diffundam, cum duo summi viri, cui in jure Ecclesiastico multum debemus B. Dn. Brunnemannus & Ill. Dn. Strykius hanc spartam jam sibi vindicarunt, ut necessitatem visitationum domesticorum & rationibus & testimoniis virorum probatissimorum inculcarent. Vid. *Jus Eccl. lib. 1. c. 6. m. 1. ibiq; addit*, ex quo potiora adducere hic operæ prætium esse non duco, cum in omnium ut spero, manibus hic tractatus versetur. Pro me tamen Parochis ex Brunnemanno c. 1. §. 3. peto, quod is adducit ex Cornelio a Lapide. ad dictum Pauli,

*Insuffici-
entia Pa-
rochorum
ad curam
singulo-
rum.*

*Impuden-
ter Pa-
rochi negant
obligatio-
nem visi-
tandi.*

*Necessitas
visitatio-
num.*

1 Thes.

cum opus est visitent, doceant, hortentur, consolentur, sic enim Pastor oves singulos inspicit, pascit, dirigit. Reliqua privatae cujuslibet lectioni & meditationi relinquam & quamvis hæc sufficientiæ esse possint, non tamen, forsan inutile erit & absq; omni fructu si ulterius id nonnullis aliis testimoniis publicis ab istis duobus summis viris non tactis confirmem.

*Testimoni-
um B. Lu-
theri.*

*Ex N. Te-
stamento
probat a
necessitas
visitandi.*

Ex V. Test.

*Ex Praxi
Patrum.*

*Origo Epi-
scoporum.*

S. V. Aplo B. Lutherus valde hanc curam Parochialem urfit, ut ejus verba adducta a Dn. Seckendorffio in Christen Staat in addit. lib. 3. c. 13. S. 3. habent. Wie ein Göttlich heylsam Werk es sey / die Pfarren und Christlichen Gemeine durch beständige geschickte Leute zu besuchen / zeigen uns gnugsam an / beyde Alt und Neu Testament. Denn also lesen wir / daß St. Petrus umherzog im Jüdischen Lande / Act. 9. und St. Paulus mit Barnaba / Act. 15. auch aufs neue durchzogen alle Derter, da sie geprediget hatten / und in allen Episteln zeiget er wie er sorgfältig sey für alle Gemeinen und Pfarren / schreibt Briefe / sendet seine Jünger / lauffet selber. Gleich wie auch die Aposteln / da sie höreren / wie Samaria hätte das Wort angenommen / sandten sie Petrum und Johannem zu ihm / Act. 8. Und im Alten Testament lesen wir auch / wie Samuel jezt zu Rama / jezt zu Nobel / jezt zu Galgal / und so fortan / nicht aus Lust zu spaziren / sondern aus Liebe und Pflicht seines Amtes / darzu aus Nothdurfft des Volckes umherzogen / wie denn auch Elias und Elifans thäten wie wir in der Kömige Bücher lesen (NB. ubi ergo tunc Parochiæ? Si hodiernis temporibus illi viri degerent, sine dubio ejicerentur, si hunc servare malent morem) Welches Werk auch Christus selbstens aufs fleißigste für allen gethan / also / daßer deshalb nicht ein Ort behielt auf Erden / da er sein Haupt hinleget / der sein eigen wär / Matth. 8. auch noch im Mutterleibe solches anfieng / da er mit seiner Mutter über das Gebürg gieng / und / St. Johannes heimsuchte / welche Exempel auch die alten Väter / die heiligen Bischöffe vor Zeiten mit Fleiß getrieben haben / wie auch noch viel davon in Päpstlichen Gesetzen gefunden wird. Denn aus diesem Werke sind ursprünglich kommen die Bischöffe und Erz-Bischöffe / darnach einem jeglichen viel oder wenig zu besuchen und zu visitiren befohlen war. Denn eigentlich heisset ein Bischoff ein Aufseher und Visitator / und ein Erzbischoff / der über dieselbigen Aufseher und Visitatores ist / darum daß ein jeglicher Pfarrherr seine Pfarr-Kinder be-
suchen!

suchen/warten und aufsehn soll/wie man da lehret und lebet/wider Erz-
Bischoff solche Bischöffe besuchen/warten und aufsehen soll/wie dieselbi-
gen lehren.

§. VI. Ipse B. de Seckendorff. cit. l. c. 3. §. 9. graviter de hac re
differit, inqviens: Es ist eine überaus betrübte Sache/das kein Pfarr-
rer leichtlich zu seinen Weicht-Kind/oder diese zum Pfarr-Kind kommen/als
im Weicht-Kuhl und Todesnöthen/oder zu einem Belag oder Gastmahl.
Warum solte nicht zum wenigsten aller Orten möglich seyn/was an etli-
chen geschieht/das der Pfarrer zu gewisser Zeit alle und jede Haushal-
tungen besuchet/un Haushirthe/Kinder und Gesinde im Christenthum
fraget und unterweiset? Oder warum solte sich ein Pfarr-Kind scheuen
und widern auf Begehren zu seinem Pfarrer zu kommen/ und sich von
ihm erinnern zu lassen/so er etwas von ihm gehöret/ das nicht Christlich
und gut scheine oder ihm zur Erbauung dienet? Oder warum solte er
nicht ungefordert kommen/und mit ihm von der Erbauung im Christen-
thum Sprache halten/ihm seine Gebrechen und böse Neigung entdecken
oder Rath holen/wie er sich und die Seinigen von vermerckter Unart ab-
halten und bessern könnte? Oder warum solte er sich seiner Unterweisung
nicht bedienen/ wie er sich in diesem und jenen Handel ohnverweisslich
und so verhalten möchte/das Gott nicht erzürnet und der Nächste nicht
beleidiget werde? Darzu gehören aber verständige gelehrte gottselige ge-
wissenhafte bescheidene holdselige keusche züchtige verschwiegene Priester.
Denn wo diese Tugenden nicht sind/und man mercket an dem Pfarrer/
das es ihm zu thun sey/der Leute Zustand und Heimlichkeit zu erfahren/
sich darnach damit zu tragen/ Genieß und Vergelung für jede Bemü-
hung als ein Recht und Gebühr zu fodern in Hausern zu schmausen und
zu Zechen/Varrentheidungen und Zoten zu treiben/oder (wie dieses vor
längst bey dem Ehelosen Priestern-Stand geklaget worden) denen
Weibern und Töchtern der Leute an ihren Ehren gefährlich zu seyn/da
ist kein Wunder/wenn die Pfarr-Kinder so gar schlechtes Vertrauen zu
den Pfarrern haben/und ausser der Kirche/und wo sie nicht sonst gleich-
sam aus Zwang oder Ehrenthalber zu ihnen müssen/ nichts mit ihnen
zu thun haben mögen. Es dürffte auch der Sorge nicht, die man wider
die Haus- und Winkel-Prediger zu weilen gehabt/ und nicht alleine
nicht leiden wollen (so auch billich nicht zu leiden gewesen) / (Sed hæc
qværitio est altioris indagini) das fremde underruffene Personen her-
H unger

Testimo-
nium ele-
gans Se-
ckendorff.

Quales
debeant
esse Para-
chi visi-
tantes.

umgeschlichen/ und denen gemeinen Leuten auf allerley Weise einen Eckel des Predige-Amtes beygebracht/ dargegen allerley Büchlein und Scartecten/darin das rechte Christenthum zu finden wäre/die aber mit falscher Lehre erfüllet gewesen/in die Hände gespielt: Denn wenn die ordentliche Pfarrer und Diaconi dergleichen Haus-Lehre und Individual-Ermahnung [der sich St. Paulus rühmet/] vornehmen/ so würde aller solcher Verdacht wegfallen. Am allermeisten gehöret hierzu das unsträffliche Leben der Priester/wie aus demjenigen/ was angeführet worden genugsam erscheinet: Denn wenn er kein Fürbild der Herde ist/und selbst in den Lastern stecket/davon er seine Zuhörer abhalten solte so wäre seine Conversation desto schädlicher/ je öfter und geheimer sie wäre. Und ist NB. dies wol die rechte Ursache/das man sie fallen lassen/und alleine mit der öffentlichen Predigt in der Kirchen zufrieden seyn müssen/damit die Ruchlosen ärgerlichen Priester nur weit von den Pfarr-Kindern bleiben möchten/und daß man manchem/dem Sprichworte nach/ lieber das Brodt auf der Stangen zugelaget. Ich könnte Exempel von alten Zeiten und aus Autoren die von der Reformation über die ärgerliche Bezeigung der Geistlichen und der Weicht-Väter geklaget/ genugsam anzeihen/ aber es dienet nicht zu gegenwärtiger Zeit/ noch an den Orten/ wo man nur durch Verstattung des Ehe-Standes die Schene und Eysersucht der Leute wider die conversation der Geistlichen aufzuheben bedacht gewesen. Dahero desto schädlicher und unverantwortlicher ist/wenn dergleichen Besorgniß noch im Wege stehen solte/wiewol das freye Leben/so auf den Schulen/ auch von etlichen *Studioſis Theologia* getrieben wird/ und die schlechte *Inspection*, die man über sie führet/ nicht geringen Anlaß darzu giebet. Wenn auch gleich dieses Laster (davon man auch Gott Lob so viel Casus nicht hat) nicht in Schwang käme/ so müßten dennoch die andern auch corrigiret werden/ als das Schmarngen und Schmausen/ die liederlichen Reden/ Plauderu und Geizen/wie auch Hochmuth und ungestümes Verfahren mit dem armen und einfältigen Mann. *cc. Eleganter his verbis Autor hic omnia complexus est, quæ huc facere possunt, quæ malim ipsius potius verbis adducere, ut immeritas aliorum effugerem censuras.*

*Unde bo-
die visita-
tiones do-
mestice
sunt infr-
quentes.*

*Fus Paro-
chiale pr-
ten sum
circa hac
visitation.*

§. VII. Et hæc de obligatione Parochorum circa visitationes dome-

domesticas dixisse sufficient. Quid vero dicem, de jure Parochiali circa visitationes hasce? Equidem primum videndum, quidnam sit illud jus prætensum, quod ex praxi ita possumus delineare, quod sit facultas Parochis competens, excludendi ttm alios Parochos, ne in sua Parochia domesticas hasce visitationes instituant; tum enim alios non Parochos, ex pio Zelo ductos, ut privatos intra parietes homines in vero via salutis instituant. Illos ideo prohibent, quia in aliena Parochia actus Parochiales exercere, non est permiffum; hos ideo, quia ad hoc non vocati esse dicuntur. Torum vero hoc jus se fundat in intima essentia juris Parochialis, quod in duobus consistit (1) in jure cogendi respectu scilicet suorum Parochianorum (2) In jure Prohibendi respectu eorum, qui non habent jus in illa Parochia. Hæc est illa egregia nostrorum temporum philosophia, quæ adeo optime, coherere videtur, ut sat fundatam videantur Parochi habere intentionem. Et quid ni ita philosopharentur cum juris Parochialis indoles. id ita postulet?

§. VIII. Olim vero non erat sic. In primitiva Ecclesia Apostoli & eorum successores ubiq; verbum Dei docebant; id unice agentes ut pietas promoveretur & Christiana religio per univrsam orbem diffunderetur; id quod pluribus ostendit. Dn. Arnold. in der Abbildung der ersten Christen lib. 2. c. 11. §. 3. & 4. Man wuste/ inquit, §. 6. in der ersten Gemeinde/ nichts von solch gezwungen Frohdiensten/ den die Christē ihren Lehrern gleichsam zu Gefallen hätten leisten müssen. Da war kein neid kein Uffterreden bey den treuen Dienern Jesu Christi/ daß sie es den Ihrigen gewehret oder verarget hätten weñ sie etwa anderer Unterricht auch brauchen wollen &c. Equidem novihic distingui vulgo inter Ecclesiam plantandam & plantatam, ita scilicet, ut in Ecclesia plantanda, qualis fuerit primitiva, jus prohibendi cessaverit, non vero in Ecclesia plantata, ubi jam Parochiæ sunt constitutæ. Ideoq; supponunt, hodie esse Ecclesiam plantatam, quia unice externum illum florem, cœtumq; & Hierarchiam respiciunt, & ita concedi potest, hodie esse Ecclesiam plantatam, quia regimine suo certe est constricta. Sed vero, nime omnino fallunt, ex hoc unico plantatam Ecclesiam non dijudicant saniores, sed potius ex vera & vivida in Christum fide qua-

Fundament. hujus prætensuris.

praxis primitivæ Ecclesie huic juri contraria

Distinctio inter Ecclesiam plantatam & plantandam inique hic applicatur

qvatenus per hanc facti sunt Christiani membra ipsius Christi, tanquam Ecclesiæ capitis & qvatenus Ecclesia externa inferræ subordinatur. Ast si ita explicemus distinctionem hanc, nego qvod nostræ Ecclesiæ, sint plantatæ. Imo magis adhuc sunt plantandæ, quam in primitiva Ecclesia. Si enim ipsis theologis fatiscentibus reformatio Ecclesiarum nostrarum est instituenda ad normam primitivæ, certe invertenda foret hæc distinctio, ita ut sub primis temporibus fuerit Ecclesia plantata, hodie vero sit plantanda.

*Rejicitur
jus prohibendi
visitationes
aliorum.*

*Argumenti a
defectu vocati-
onis ener-
vatur.*

§. IX. Addi & hoc posset ad jus prohibendi hocce in hac materia evertendum, visitationes fieri vel ex obligatione *communi*, vel ex *speciali*. Hæc respicit Parochos. Illa vero qvosvis Christianos, dum leges amoris & Christianismi officium hoc a nobis exigant, ut præsto simus nostris proximis consolationibus, adhortationibus, aliisque officiis humanitatis. Certe si hoc jus prohibendi admitteretur per consequentiam tollerentur officia humanitatis, vel saltim contra omnia jura nimis coarctarentur? cum tamen potius promoveri dederent. nam ergo in videndum fideli Ministro Ecclesiæ, si aliquando etiam extra suam Parochiam inviset afflictos, ægrotantes, tentatos, præsertim si hoc ab ægrotantibus desideretur. Idem dicendum de aliis non Parochis & frustra opponitur defectus vocationis, cum certum sit, ex primis Christianismi fundamentis ad privatam ejusmodi institutionem non requirere specialem vocationem. Multa hic dici possent privatis quietatis Exercitiis de Ecclesiis domesticis, quæ adeo hodie suspectæ sunt, ut nihil non contra eas tentetur a Parochis tumultuantibus. Sed qvuid de illis dicendum sit, facile ex hæctenus dictis constat, neq; enim ut jam minus gratas forsitan conclusiones hic in medium proferam, ratio & instituti & aliarum circumstantiarum admittit.

. &c.

alias vul.
sibi hæcfe.
in ordina-
rements, quæ

ines proce-
im si iudex
riam profi-
te corrumpi.
omni vine
illiani no-
tæ & hu-
um, omnes
ta osten-
cadere

Halle, Diss., 1707

(A-Bo)

ULB Halle
004 915 917

3

DISPUTATIO JURIS ECCLESIASTICI

DE

JURE

M
1701 *9a*

PAROCHIALI

CIRCA

17

ADMINISTRATIONEM
SACRORUM,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO,

FRIDERICO WILHELMO

CORONÆ BORUSSICÆ ET ELECTORATUS
BRANDENBURGICI HEREDE &c. &c. *181*

IN

REGIA ACADEMIA FRIDERICIANA

PRÆSIDE

JUSTO HENNINGO *Böhmer*. L.

PROFESSORE JURIORUM EXTRAORDINARIO

d. 29. Octbr. M D C C I.

INAUDITORIO MAJORI

PUBLICÆ ET PLACIDÆ ERUDITORUM DISQUISITIONI

SUBMITTIT

FRIDERICUS EBERHARDUS LEHMANN,
BEROL. MARCH.

HALÆ MAGDEBURGICÆ.

Typis Orphanotrophii Glauch Hal.

